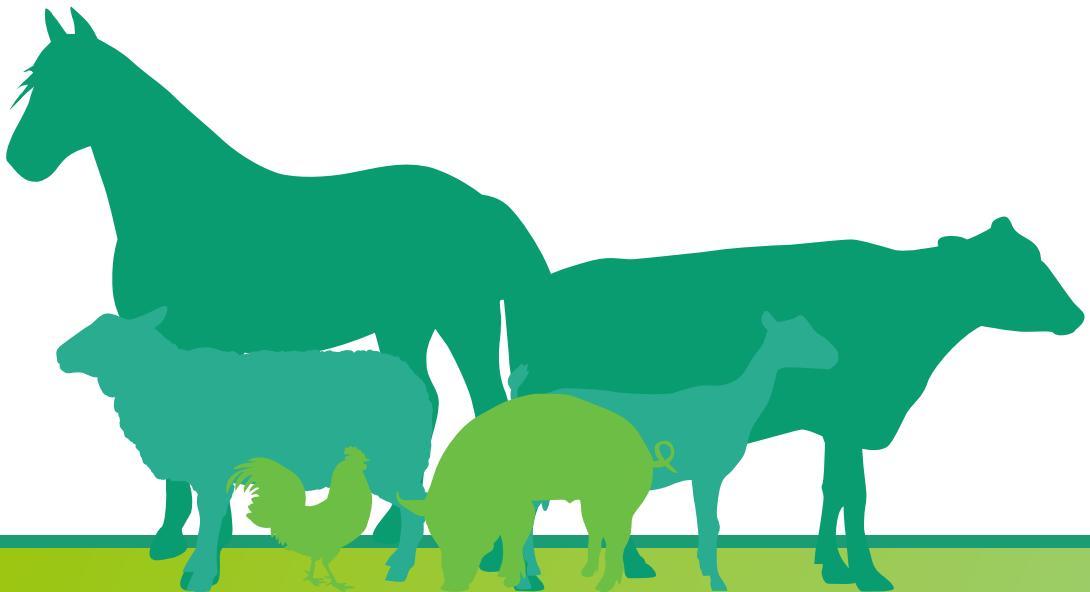

MINISTARSTVO
POLJOPRIVREDE

Izvješće o provedbi Nacionalnog programa očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj u 2022. godini

Izvješće o provedbi Nacionalnog programa očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj u 2022. godini

Zagreb, 2023.

IZDAVAČ:

Ministarstvo poljoprivrede

ADRESA:

Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb

ZА IZDAVAČА:

mr. sc. Marija Vučković

UREDNIK:

doc. dr. sc. Zdravko Barać

AUTORI:

doc. dr. sc. Zdravko Barać

dr. sc. Mato Čačić

dr. sc. Nidal Korabi

Vesna Orešovački, mag. ing. agr.

Željko Mahnet, dipl. ing.

Nina Karapandža Karlović, mag. ing. agr.

Danijel Mulc, dipl. ing.

Tatjana Sinković, dipl. ing.

dr. sc. Marica Dražić

Gordana Duvnjak, dipl. ing.

Roman Jelen, mag. ing. agr.

NAKLADA:

1.000 primjeraka

ISSN

1849-7276

Sadržaj

Predgovor	5
Uvod	7
Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2021. - 2025.	9
Banka gena domaćih životinja	11
Operativni sustav nacionalne mreže banke gena	11
Priznate banke gena domaćih životinja (pBAG)	13
Prikupljanje uzoraka	13
Genomska kolekcija banke gena domaćih životinja Republike Hrvatske	14
Procedura prikupljanja bioloških uzoraka (tkivo i dlaka) za pohranu u banku gena domaćih životinja Republike Hrvatske	17
Uzorkovanje bioloških uzoraka	17
Uzorkovanje biološkog uzorka tkiva	18
Uzorkovanje biološkog uzorka dlake	19
Uzorkovanje biološkog uzorka krvi	20
Izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	21
Pregled izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj	23
I. Izvorne i ugrožene pasmine goveda	23
II. Izvorne i ugrožene pasmine konja	26
III. Izvorne i ugrožene pasmine magaraca	30
IV. Izvorne i ugrožene pasmine ovaca	33
V. Izvorne i ugrožene pasmine koza	42
VI. Izvorne i ugrožene pasmine svinja	45
VII. Izvorne i ugrožene pasmine peradi	48
VIII. Izvorne i ugrožene pasmine pčela	51
IX. Izvorne i ugrožene pasmine pasa	52
Literatura	59
Popis izvora fotografija	59

Predgovor

Republika Hrvatska obiluje biološkom raznolikošću i prirodnim bogatstvom i u takvom okruženju tisućama godina stvarane su izvorne pasmine domaćih životinja. Suvremenim društvenim trendovima poput urbanizacije, industrijalizacije i invazivnim poljoprivrednim djelatnostima, biološka raznolikost se nepovratno gubi čime se dovodi u pitanje i opstanak izvornih pasmina. Iako izvorne pasmine s gospodarskog stajališta nisu konkurentne komercijalnim pasminama, one čine nezanemariv dio ukupne populacije domaćih životinja. Njihova je vrijednost vidljiva na ekonomskoj, socijalnoj, prirodnoj i kulturološkoj razini i čine nasljeđe koje smo dužni ostaviti slijedećim generacijama.

Republika Hrvatska prepoznala je važnost očuvanja i zaštite biološke raznolikosti te je izradila niz ključnih zakonskih dokumenata i programa očuvanja što je rezultiralo spašavanjem i zaustavljanjem biološke erozije genetski visokovrijednih populacija već kritično ugroženih pasmina.

Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja Republike Hrvatske 2021. - 2025. predstavlja najznačajniji program očuvanja i njime su jasno definirane smjernice razvoja politike očuvanja izvornih pasmina. Istim je definirano i formiranje Nacionalne mreže banki gena u kojoj je Banka gena domaćih životinja pri Ministarstvu poljoprivrede središnja točka, a priznate banke gena njene sastavnice utemeljene sukladno Zakonu o uzgoju domaćih životinja. Desetljeće postojanja Banke gena domaćih životinja rezultiralo je pohranom više od 30.000 uzoraka visokovrijednog genetskog materijala izvornih pasmina, kao i formiranje četiri priznate banke gena.

Republika Hrvatska sustavno i strateški radi na zaštiti i očuvanju izvornih pasmina domaćih životinja te je za 36 pasmina priznat status izvornosti, i to za: tri pasmine goveda, četiri konja, tri magaraca, devet ovaca, tri koza, tri svinja, sedam pasa, dvije kokoši i po jedna pasmina pura i pčela.

Uz spomenuti Nacionalni program, Ministarstvo poljoprivrede nastavlja strateški provoditi niz mjeru kojima je zajednički cilj očuvanje, zaštita i održivo korištenje genetskih resursa koji su dio kulturnog i nacionalnog blaga Republike Hrvatske.

Ministrica poljoprivrede
Marija Vučković

BANKA GENA

Uvod

Povoljan geografski položaj i umjerena klima u Republici Hrvatskoj pogodovali su neizmjernim prirodnim bogatstvom biljnog i životinjskog svijeta, koje je idealno za uzgoj različitih vrsta domaćih životinja. Slijedom navedenog, izvorne i ugrožene pasmine, stvarane tisućama godina, značajan su dio ukupne populacije domaćih životinja. One su akumulirale gene višestoljetne adaptabilnosti što ih čini posebnim i jedinstvenim u izričaju genotipa i fenotipa te je njihovo očuvanje ključno u raznolikosti farmskih genetskih resursa. Kao nasljeđe Republike Hrvatske vrijednost im je vidljiva u svim aspektima suvremenog društva: na ekonomskoj, socijalnoj, prirodnoj i kulturnoškoj razini. Iako s gospodarskog stajališta nisu konkurentne komercijalnim pasminama, gubitak i nestajanje samo jedne pasmine rezultiralo bi značajnim narušavanjem biološke raznolikosti cijelog ekološkog sustava, što je neprocjenjiva i nenadoknadiva šteta.

U okvirima zapadne i srednje Europe Republika Hrvatska svrstava se u zemlje visokog stupnja vrijednosti i očuvanosti biološke i krajobrazne raznolikosti, te je jasno prepoznala važnost njenog očuvanja i zaštite kroz niz zakonskih i ostalih ključnih dokumenata. Primarno očuvanje izvornih pasmina je u njihovom prirodnom okruženju (*in situ*), a Strategijom i akcijskim planom zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti Republike Hrvatske („Narodne novine“, broj 143/08) prvi put su definirani jasni ciljevi zaštite i očuvanja najugroženijih izvornih pasmina i izvan njihovog prirodnog okruženja prikladnim metodama očuvanja (*ex situ*).

Banka gena domaćih životinja uspostavljena je 2013. godine u sastavu Hrvatske poljoprivrede agencije na temelju Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj iz 2010. godine i Operativnog programa uspostave Banke gena domaćih životinja u Republici Hrvatskoj iz 2012. godine. Od 1. siječnja 2019. godine Banka gena domaćih životinja ustrojstveno je pripala Ministarstvu poljoprivrede čime Ministarstvo poljoprivrede postaje Nacionalna kontakt točka (NKT) i Koordinacijsko – informacijski centar (KIC).

Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2021. - 2025.

Na svjetskoj razini prepoznata je važnost očuvanja bioraznolikosti, pokrenute su mnoge aktivnosti, donesene zakonske regulative i smjernice za njenu zaštitu. Republika Hrvatska je, kao ravnopravna članica međunarodnih organizacija, donijela i usvojila Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina u Republici Hrvatskoj 2021. - 2025. u kojem su definirane strateške smjernice razvoja nacionalne politike u očuvanju izvornih pasmina domaćih životinja, njihovom održivom uporabom u poljoprivredi, proizvodnji hrane, očuvanju ruralnog prostora kao i smjernice za regionalnu i međunarodnu suradnju.

Ciljevi Nacionalnog programa:

1) Opći ciljevi:

- očuvanje izvornih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj u dostatnom broju i uzgojnoj strukturi, prvenstveno kroz očuvanje u izvornom okruženju (*in situ in vivo*) i održivim sustavima gospodarenja te kroz *ex situ* (*in vivo i in vitro*) programe očuvanja (mreža banki gena),
- pohranu i čuvanje biološkog materijala izvornih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj u nacionalnoj mreži banki gena u dostatnom broju i strukturi tkiva,
- održavanje gospodarske konkurentnosti izvornih pasmina domaćih životinja te gospodarska reaffirmacija izvornih pasmina koje su u proteklim desetljećima gospodarski izgubile na svojoj konkurentnosti,
- vrednovanje, tržišno pozicioniranje i promocija izvornih pasmina domaćih životinja i njihovih proizvoda,
- očuvanje bioraznolikosti i genetske raznolikosti unutar i između pasmina domaćih životinja
- dugoročno *in situ* i *ex situ* očuvanje izvornih pasmina domaćih životinja provedbom uzgojnih programa i očuvanje bioraznolikosti,
- reintegracija izvornih pasmina domaćih životinja u sustave gospodarenja i očuvanja poljoprivrednih ekosustava travnjaka te zaštitu krajobraza i bioraznolikosti, posebice stanišnih tipova,
- podržavanje aktivnosti koje se tiču očuvanja izvornih pasmina domaćih životinja i uspostavu transparentnog sustava nadležnosti i odgovornosti svih sudionika njegove provedbe (ministarstva, uzgojna udruženja, stručne i znanstvene institucije, nevladine organizacije i uzgajivači),
- promicanje suradnje na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

2) Specifični ciljevi:

- očuvanje ili povećanje broja jedinki izvornih pasmina domaćih životinja u tradicionalnom okruženju ili tradicionalnim uzgojem,
- poboljšanje marketinga i plasmana proizvoda hrvatskih izvornih pasmina domaćih životinja uzgajanih u tradicionalnom okruženju ili u kontekstu tradicionalnih praksi,
- povećanje broja bioloških uzoraka u bankama gena,
- provođenje genetske karakterizacije pasmina i testiranja u svrhu njihovog održivog korištenja,
- očuvanje višestoljetnih genofondova izvornih pasmina.

Svrha Nacionalnog programa:

- unapređenje postojećih i osmišljavanje novih segmenata programa očuvanja izvornih pasmina kroz razvoj sustava upravljanja izvornim pasminama,
- razvoj programa gospodarskog korištenja,
- uključivanje u planove gospodarenja prirodnim dobrima i planove upravljanja zaštićenim područjima i/ili područjima ekološke mreže,
- očuvanje bioraznolikosti, posebice stanišnih tipova, krajobrazne raznolikosti te druge aktivnosti.

Nacionalnim programom obuhvaćeni su svi sudionici koji sudjeluju u aktivnostima očuvanja izvornih pasmina.

Banka gena domaćih životinja

Republika Hrvatska prepoznaла je važnost njenog očuvanja te prihvatiла globalne odrednice i strategije, izradila vlastite planove i zakonske regulative te jasno definirala i propisala programe očuvanja i uzgoja izvornih pasmina domaćih životinja koji se prvenstveno baziraju na očuvanju *in situ*. Upravljanje genetskom raznolikošću nadopunjuјe se i uspostavljanjem banaka gena u koju se pohranjuje i kriokonzervira genetski materijal. Sustavno pohranjivanje genetskog materijala nema vremenskog ograničenja i nasumično uzorkovanje jedinki može dati širok raspon genetskih informacija.

Banka gena domaćih životinja Republike Hrvatske uspostavljena je 2013. godine na temelju prvog Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj iz 2010. godine i Operativnog programa uspostave Banke gena domaćih životinja u Republici Hrvatskoj iz 2012. godine. Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2021. – 2025. godine definira formiranje Nacionalne mreže banaka gena u kojoj je Banka gena domaćih životinja pri Ministarstvu poljoprivrede središnja točka potpomognuta priznatim bankama gena koje se utemeljuju sukladno Zakonu o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“, br. 115/18 i 52/21).

Banka gena domaćih životinja označava zbirku životinjskog genetskog materijala za očuvanje *ex situ* i održivu upotrebu genetskih resursa držanih kopnenih životinja koja se čuva u ustanovi koju je nadležno tijelo ovlastilo ili priznalo za obavljanje tih zadaća. Banka gena predstavlja genetski materijal (sperma, jajne stanice, embriji, somatske stanice) prikupljen, pripremljen, pohranjen i čuvan na odgovarajući način. Uz prikupljen i pohranjen genetski materijal, banku gena mogu sačinjavati i žive životinje. Banka gena kontinuirana je potpora *in situ* programima očuvanja.

Operativni sustav nacionalne mreže banke gena

Očuvanje genetske raznolikosti unutar i između vrsta u bankama gena (*ex situ*) je komplementarna strategija modela očuvanja *in situ* s ciljem održavanja široke genetske baze za budući uzgoj i istraživanje.

Svrha Banki gena je prikupljanje, klasifikacija, identifikacija i pohrana animalnih genetskih resursa sa područja Republike Hrvatske te adekvatno čuvanje genetskog materijala (sperma, jajne stanice, embriji, somatske stanice).

Glavni razlozi pohrane uzoraka u Banke gena i ciljevi rada su:

1. potpora uzgoju životinja (*in vivo*):

- u slučaju genetskih poteškoća koji se javi u živoj populaciji (npr. gubitak alelnе raznolikosti, uzgoj u srodstvu, pojava štetnih genetskih kombinacija)
- povećanje efektivne veličine malih populacija
- smanjenje genetskog drifta

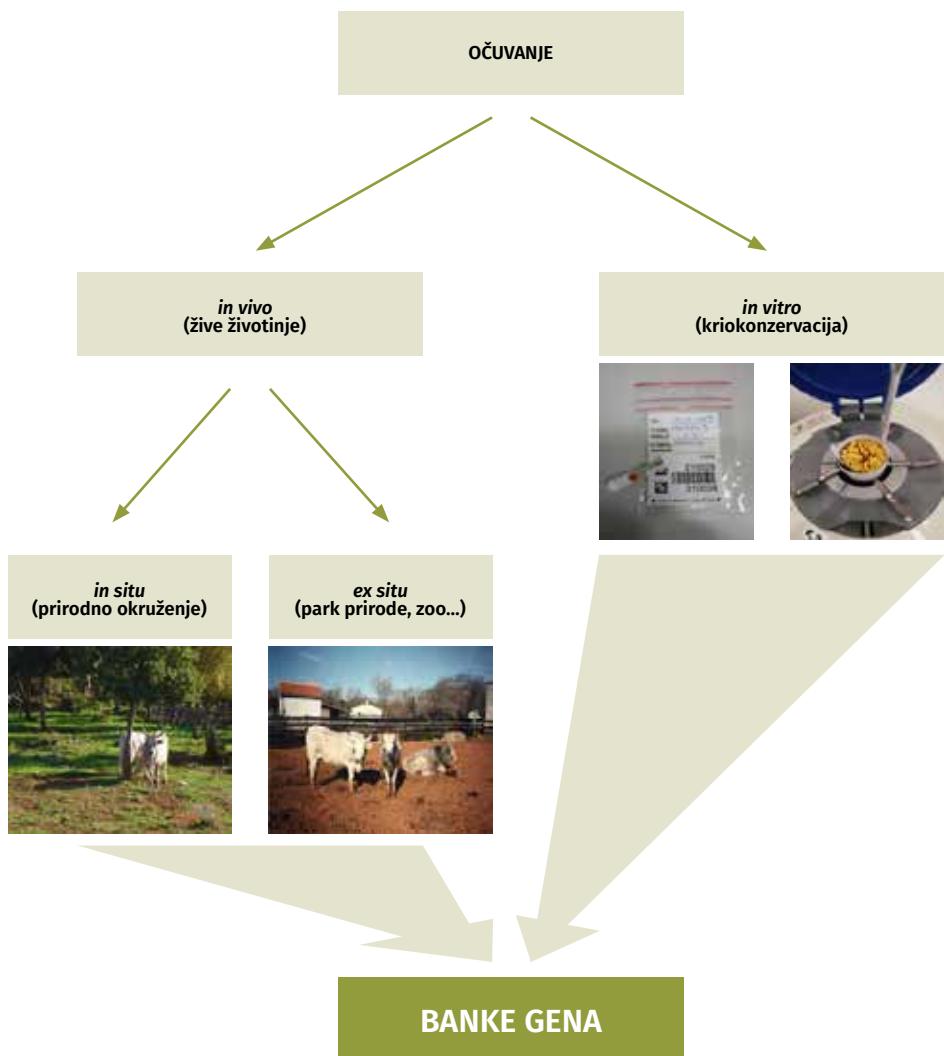
2. mogućnost rekonstrukcije pasmine u slučaju izumiranja ili gubitka broja jedinki,

3. osnivanje novih linija/rodova u slučaju njihovog biološkog nestanka,

4. rezerva za brzu izmjenu i/ili preusmjeravanje, evoluciju/selekciiju populacija,

5. znanstvena istraživanja.

Principi očuvanja izvornih pasmina

Uspostavljanje mreže banki gena od velike važnosti je za očuvanje i unaprjeđenje svih pasmina domaćih životinja. Nacionalnu mrežu banki gena u Republici Hrvatskoj (NmBAG) čine:

- „Banka gena domaćih životinja Republike Hrvatske“ (BAG) kao nacionalna banka gena i ustrojbena sastavnica Ministarstva poljoprivrede koja predstavlja središnje mjesto nacionalne mreže banki gena,
- „priznate banke gena“ (pBAG) koje su utemeljene u skladu sa Zakonom o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“, br. 115/18, 52/21).

Priznate banke gena domaćih životinja (pBAG)

Priznavanje banke gena provodi se sukladno članku 11. Zakona o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“, br. 115/18, 52/21) kojim se definira priznavanje banki gena domaćih životinja koje prikupljaju i čuvaju genetski materijal (*in vitro*) i banki gena domaćih životinja koje uz prikupljanje i čuvanje genetskog materijala posjeduju i žive životinje (*in vitro* i *in vivo*).

U skladu sa zakonskom regulativom Republike Hrvatske, rješenje o priznavanju statusa banke gena (pBAG) izdano je za slijedeće dionike:

- Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu (Klasa: UP/I-320-08/21-09/01, Urbroj: 525-14/0851-21-5, od 15. rujna 2021.),
- Agencija za ruralni razvoj Istre (Klasa: UP/I-320-08/20-01/05, Urbroj: 525-14/0851-20-5, od 13. studenog 2020.),
- Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka (Klasa: UP/I-320-08/21-08/02, Urbroj: 525-14/0851-21-4, od 15. rujna 2021.),
- Središnji savez uzgajivača konja hrvatski posavac (Klasa: UP/I-320-08/21-08/3, Urbroj: 525-14/0851-21-2, od 17. studenog 2021.).

Prikupljanje uzoraka

U banku gena pohranjuje se genetski materijal pasmina od lokalnog, regionalnog i globalnog značenja, a pohranjeni materijal predstavlja javno dobro. Broj pohranjenih uzoraka u Nacionalnoj mreži banki gena predstavlja ukupan broj uzoraka pohranjen u BAG.

Prikupljanje uzoraka za pohranu u NmBAG provodi:

- BAG,
- stručne institucije Ministarstva poljoprivrede,
- priznata uzgojna udruženja nositelji odobrenih uzgojnih programa koji su pBAG,
- priznata uzgojna udruženja nositelji odobrenih uzgojnih programa koji nisu pBAG,
- pravna osoba u svojstvu „treće strane“.

Priznate banke gena, uključene u Nacionalnu mrežu banki gena Republike Hrvatske, provode prikupljanje, pohranu i manipulaciju prema protokolima koji su istovjetni za sve sastavnice mreže banki gena i dužne su u BAG dostaviti duplikat svakog pohranjenog uzorka. Uzorak koji se nalazi pohranjen samo u pBAG ne smatra se dijelom kolekcije NmBAG.

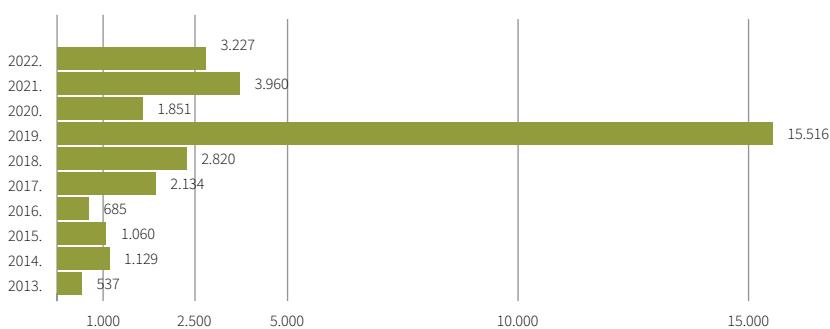
Genomska kolekcija banke gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Radi očuvanja biološke raznolikosti uspostavljena je Banka gena u koju se sustavno pohranjuje biološki i genetski materijal. Jedinstveni protokoli za uzimanje uzorka domaćih životinja obuhvaćaju vrste (goveda, svinje, ovce, koze, konji i magarci), tipove (dlaka, krv, tkivo, reproduksijski materijal) i način prikupljanja uzorka ovisno o samoj vrsti domaćih životinja. Od samih početaka uspostave Banke gena radi se na izgradnji sustava mreže banki gena kako bi se osiguralo pohranjivanje biološkog i genetskog materijala od što većeg broja domaćih životinja, a prvenstveno izvornih i ugroženih pasmina.

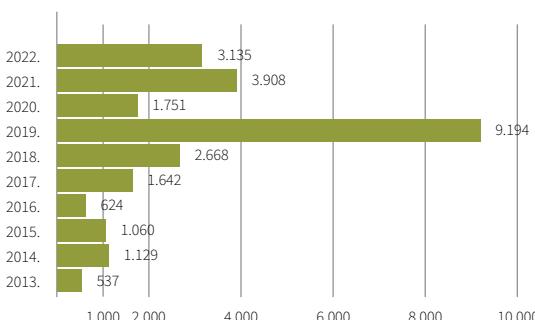
Kontinuiranim sakupljanjem uzorka u razdoblju od 2013. do 2022. godine ukupno je prikupljeno i pohranjeno oko 33.000 različitih tipova bioloških uzorka (tablica 1. i grafikon 1.), od čega je više od 25.000 uzorka (78%) prikupljeno od 25 izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja (grafikon 2.).

Tablica 1. Genomska kolekcija Banke gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Broj vrsta	Broj pasmina	Broj izvornih pasmina	Broj uzorka izvornih pasmina	Broj uzorka 2013-2022
6	43	25	25.648	32.919

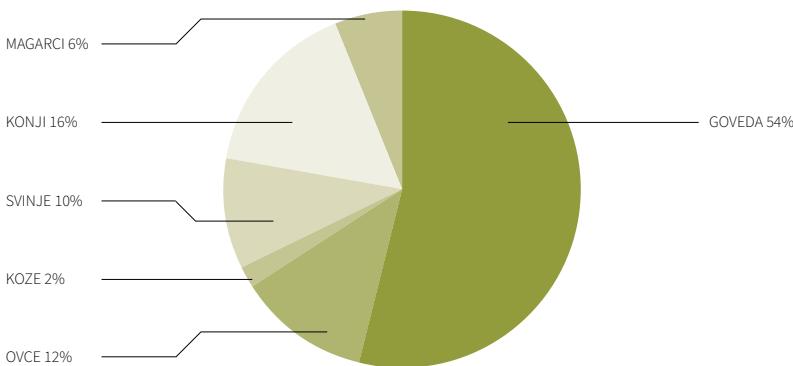

Grafikon 1. Pregled pohraničenih bioloških uzorka u Banci gena domaćih životinja u periodu od 2013. do 2022. godine

Grafikon 2. Pregled pohraničenih bioloških uzorka izvornih i ugroženih pasmina u Banci gena domaćih životinja u periodu od 2013. do 2022. godine

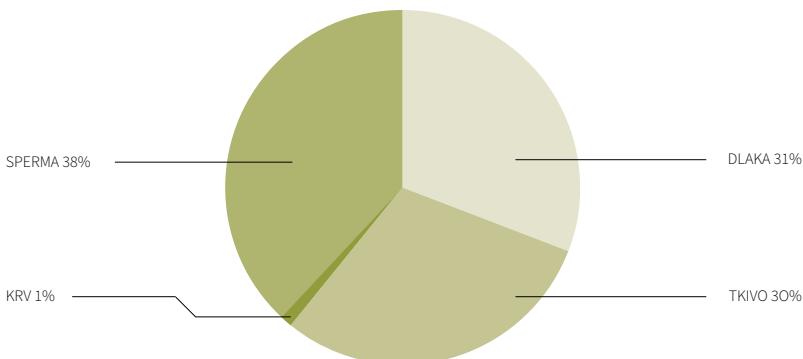
Udio pohranjenih uzoraka u Nacionalnoj banci gena domaćih životinja prema vrsti domaćih životinja prikazani su u grafikonu 3. i tablici 2., a prema tipu uzorka u grafikonu 4.

Grafikon 3. Udio pohranjenih bioloških uzoraka prema vrsti domaćih životinja

Tablica 2. Udio pohranjenih bioloških uzoraka izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja prema vrsti u odnosu na ukupan broj u periodu od 2013. do 2022. godine

Vrsta životinja	Ukupan broj pohranjenih uzoraka	Ukupan broj pohranjenih uzoraka izvornih pasmina	Udio pohranjenih uzoraka izvornih pasmina (%)
Goveda	17.808	11.391	63,97
Ovce	3.825	3.825	100,00
Koze	780	733	93,97
Svinje	3.311	3.028	91,45
Konji	5.281	4.839	91,63
Magarci	1.914	1.832	95,72
	32.919	25.648	

Grafikon 4. Udio pohranjenih bioloških uzoraka prema tipu uzorka

Tablica 3. Pregled pohranjenih bioloških uzoraka u Banci gena domaćih životinja prema vrsti domaćih životinja

Vrsta i pasmina	Dlaka	Tkivo	Krv	Sperma	Broj uzoraka	Broj jedinki
Govedo						
buša	891	2.391	41	0	3.323	2.533
istarsko govedo	654	671	0	2.679	4.004	1.161
slavonско srijemski podolac	168	163	67	3.666	4.064	272
ostale pasmine	88	175	0	6.154	6.417	363
Ovce						
cigaja	32	115	0	0	147	147
creska ovca	0	84	0	0	84	81
dalmatinska pramenka	160	1.775	0	0	1.935	1.931
dubrovačka ovca - ruda	0	400	0	0	400	388
istarska ovca	134	162	0	0	296	245
krčka ovca	0	58	0	0	58	58
lička pramenka	29	505	0	0	534	534
paska ovca	0	219	0	0	219	215
rapska ovca	0	152	0	0	152	151
Koze						
hrvatska bijela koza	2	24	0	0	26	26
hrvatska šarena koza	13	687	0	0	700	685
istarska koza	5	2	0	0	7	7
ostale pasmine	0	7	0	40	47	11
Svinje						
turopoljska svinja	83	235	61	0	379	302
crna slavonska	594	1.731	0	0	2.325	1.912
banjirska Šara svinja	82	242	0	0	324	199
ostale pasmine	86	197	0	0	283	211
Konji						
lipicanac	1.518	0	0	0	1.518	1.513
međimurski konj	27	0	0	0	27	27
hrvatski hladnokrvnjak	2.460	0	0	0	2.460	2.455
hrvatski posavac	834	0	0	0	834	834
ostale pasmine konja	442	0	0	0	442	339
Magarci						
primorsko-dinarski magarac	1.137	0	0	0	1.137	1.116
sjeverno-jadranski magarac	50	0	0	0	50	53
istarski magarac	645	0	0	0	645	628
ostale pasmine magaraca	82	0	0	0	82	82
Ukupno (n (%))	10.216 (31 %)	9.995 (30 %)	169 (1 %)	12.539 (38 %)	32.919	18.479

Procedura prikupljanja bioloških uzoraka (tkivo i dlaka) za pohranu u banku gena domaćih životinja Republike Hrvatske

Pravilno uzorkovanje mora biti kontinuirano i od velikog je značaja za sustav izgradnje mreže banki gena. Obzirom da je prikupljeni biološki materijal predviđen za uporabu u nekom određenom vremenu u budućnosti važno je da je uzorkovanje provedeno na ispravan način. Odabir tipa uzorka i postupak uzorkovanja ovisi o vrsti životinje, a važno je da bude standardiziran kako bi osobe koje provode uzorkovanje imale najmanji mogući utjecaj na kvalitetu uzetog biološkog uzorka.

Banka gena domaćih životinja Republike Hrvatske (BAG) izradila je procedure s detaljno opisanim postupcima uzorkovanja, manipulacijom, privremenom pohranom i slanjem u banke gena koje su obvezujuće za sve osobe/institucije koje prikupljaju uzorke. Vrlo je važno da sve sastavnice Nacionalne mreže banki gena postupaju na isti način, a obvezu izmjene i unaprjeđenja navedenih protokola pripada Banki gena domaćih životinja kao središnjem mjestu mreže banki gena.

Uzorkovanje bioloških uzoraka

Procedura prikupljanja bioloških uzoraka za pohranu u Banku gena domaćih životinja Republike Hrvatske uključuje postupak uzorkovanja, manipulacije i pohrane bioloških uzoraka jedinki svih vrsta i pasmina.

Biološki uzorci koji se prikupljaju ovise o vrsti domaće životinje, a uključuju prikupljanje bioloških uzoraka tkiva (goveda, svinje, ovce, koze), dlake (goveda, konji, magarci), a u iznimnim slučajevima i uzorka krvi.

Trenutak uzorkovanja biološkog uzorka vezan je za postupak označavanja ili ocjenjivanja životinja, a obzirom na vrstu domaće životinje provodi se na slijedeći način:

1. Prikupljanje biološkog uzorka tkiva

- *Izvorne pasmine goveda* - uzorkovanje tkiva goveda provodi se prilikom obaveznog označavanja ušnom markicom sve teladi izvornih pasmina u Republici Hrvatskoj ili u trenutku komisijske ocjene.
- *Izvorne pasmine svinja* - Uzorkovanje tkiva svinja provodi se prilikom dodjele matičnog broja ili u trenutku komisijske ocjene (mladih nerasta prijavljenih za daljnji uzgoj i od svih nazimica prijavljenih za daljnji uzgoj).
- *Izvorne pasmine ovaca* - uzorkovanje tkiva ovaca provodi se prilikom dodjele matičnog broja (označavanja markicom i bolusom) ili u trenutku komisijske ocjene od svakog mladog novoodabranog ovna i od šilježica prijavljenih za daljnji uzgoj u matičnim stadima.
- *Izvorne pasmine koza* - uzorkovanje tkiva koza provodi se prilikom dodjele matičnog broja (označavanja markicom i bolusom) ili u trenutku komisijske ocjene svakog mladog novoodabranog jarca i od jarica prijavljenih za daljnji uzgoj u matičnim stadima)

2. Prikupljanje biološkog uzorka dlake

- Izvorne pasmine konja - uzorkovanje dlake (grive) provodi se prilikom označavanja sve ždrebadi transponderom (mikročipom).
- Izvorne pasmine magaraca - uzorkovanje dlake (grive) provodi se prilikom označavanja transponderom (mikročipom) i/ili boravka na gospodarstvu na svim magarcima i magaricama.

3. Prikupljanje biološkog uzorka krvi peradi

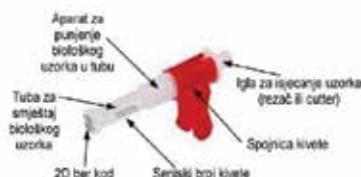
- Izvorne pasmine peradi - uzorkovanje krvi provodi se u trenutku obilježavanja matičnih jata.

Uzorkovanje biološkog uzorka tkiva

Uzorkovanje bioloških uzoraka tkiva provodi se pomoću klješta i kivete (slika 1. i 2.). Ovaj način uzorkovanja predstavlja brz, učinkovit i siguran način uzorkovanja tkiva s uha životinje. Kivetu predstavlja označeni spremnik koji se umeće u specijalna klješta. Kako bi uzorkovani uzorak bio pripremljen za adekvatno i sigurno pohranjivanje u Banku gena, u spremniku se nalazi odgovarajuća otopina za konzerviranje uzorka.

Slika 1. Klješta za uzorkovanje tkiva

Slika 2. Dijelovi kivete

Uzorkovanje uzorka i manipulacija s biološkim uzorkom provodi se na slijedeći način:

Uzorkovanje pomoću klješta provodi se na način da uho životinje uđe u klješta 1 do 2 cm od ruba uha u odnosu na iglu kivete, pazeći pritom da se izbjegnu velike vene i zadebljanja te da se uzorak uzme na brz i siguran način.

Uzorkovani uzorak treba biti jasno vidljiv u spremniku te ga je potrebno nekoliko puta zakrenuti tako da uzorak tkiva bude obliven otopinom sa svih strana.

Svaki spremnik kivete ima otisnuti tvornički bar kod s ciljem povezivanja kivete s identitetom uzrokovane životinje.

Na tubi svake kivete tvornički je otisnut serijski broj, a na dnu 2D bar kod. Na vrećici sa patentnim zatvaranjem nalazi se naljepnica u čijem se donjem dijelu u dva primjerka nalazi serijski broj i bar kod (kao na kivet). Na gornjem dijelu naljepnice upisuju se podaci o grlu od kojeg je uzet biološki uzorak tkiva.

Vrećica s kivetom pohranjuje se u hladnjak na +4°C (ukoliko će se otpremiti unutar 48 sati) ili u zamrzivač na -20°C (otpremanje nakon više od 48 sati).

Uzorkovanje biološkog uzorka dlake

Dlačni pokrivač raste iz kože čija je primarna uloga da štiti tijelo od mehaničkih, kemijskih i termičkih utjecaja, te patogenih mikroorganizama i UV zračenja. Zbog dobre prokrvljenoosti koža ima važnu ulogu u termoregulaciji, a zbog žljezda koje se u njoj nalaze, važan je sekretorni i ekskretorni organ.

Dlaka se prikuplja radi deoksiribonukleinske kiseline (DNA) kao nosioca genetskog nasljedja koja se u njoj nalazi. DNA ima znatno manje i teže ju je izolirati iz vanjskog dijela dlake, stoga u cilju prikupljanja i pohrane veće količine DNA od pojedine životinje treba dlaku čupati s korijenom. Naime, u korijenu se nalazi znatno veća količina DNA u odnosu na tijelo dlake i koja nakon izolacije daje kvalitetniju DNA za vjerodostojniju analizu genetske strukture. Stoga je preporuka uzorkovati što deblju dlaku s korijenom, jer ista sadrži i veću količinu DNA.

Slika 3. Prikaz građe dlake i njezin smještaj na koži

Uzorkovanje dlake provodi se isključivo čupanjem kako bi ostala u cjelini, tj. iščupana s korijenom. Količina uzorka koja je dostatna za pohranu u Banku gena domaćih životinja je oko 100 dlaka sa korijenom.

Vrećica s dlakom skladišti se na sobnoj temperaturi, a ukoliko je zapakirana u PVC vrećice i na -20°C.

Uzorkovanje uzoraka i manipulacija s biološkim uzorkom provodi se na slijedeći način:

Uzorkovanje dlake najčešće se provodi bez pomoćne aparature, obzirom da je dlaku relativno lagano iščupati. Količina uzorka mora biti dostatna i dlaka mora biti suha prije pohrane u za to namijenjene papirnate ili PVC vrećice na kojima se ispisuju podaci o identitetu životinje.

Uzorkovanje biološkog uzorka krvi

Krv se uzima iz vene u epruvete ili se uzimaju kapljice krvi na FTA kartice (*eng. Flinders Technology Associates*), a postupak provode ovlaštene i educirane osobe.

Uzorak krvi uzima se u epruvete u kojima je EDTA kao antikoagulans (epruveta s ljubičastim čepom) ili, iako manje preporučeno, sa natrij citratom (epruveta sa plavim čepom). Ne preporuča se uzimanje krvi sa heparin indikatorom (epruveta sa zelenim čepom), jer je heparin inhibitor PCR reakcije. Standardni uzorak je 2 ml krvi, a minimalna količina uzorka je 0,5 ml. Uzorke je potrebno poslati u laboratorij u roku od 24 sata, a u slučaju duljeg čuvanja uzorka dozvoljeno je čuvanje samo u hladnjaku (do 7 dana). Ukoliko postoji potreba za dužim pohranjivanjem uzorka isti je potrebno zamrznuti.

Kapljica krvi na FTA kartice (slika 4.) može se uzimati sisavcima i peradi. Sisavcima se kapljica krvi uzorkuje sa stražnje strane uha, dok se kod peradi uglavnom uzorkuje iz kriješte (pijetlovi) i/ili bradavičastih izraslina ili bobica (purani). Uzorkovanje krvi iz bradavičastih izraslina ili bobica nije preporučljivo zbog izazivanja stresa kod životinja.

Slika 4. FTA kartica

FTA Classic card imaju četiri kruga u koje je potrebno nanijeti uzorak krvi. FTA kartice sadrže kemikalije koje liziraju stanice, denaturiraju proteine i štite nukleinske kiseline od nukleaza, oksidacije i UV zračenja. Nukleinske kiseline priključene na FTA karticama ostaju stabilne godinama na sobnoj temperaturi.

Bez obzira radi li se o biološkom uzorku tkiva, dlake ili krvi, procedura dostavljanja uzorka u Banku gena domaćih životinja provodi se na standardiziranim obrascima. Svaka specifikacija prati uzorke samo jedne pasmine i dio je obvezne dokumentacije banke gena.

Izvorne i ugrožene pasmine domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Izvorne pasmine stvarane tisućama godina akumulirale su specifične i jedinstvene gene i kao takve su neprocjenjive. U Republici Hrvatskoj prepoznata je njihova važnost u ukupnoj bioraznolikosti ekološkog sustava. Odlična prilagodba klimatskim i ekološkim uvjetima, vjekovni suživot s čovjekom učinio ih je važnom sastavnicom genetskog i kulturološkog nasljeđa, a samim time pružaju sigurnost za održivu proizvodnju hrane u budućnosti. Republika Hrvatska strateškim planovima i zakonskim regulativama neprestano radi na njihovoj zaštiti i očuvanju.

Tablica 4. Popis izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Vrsta	Pasma	Dokaz potvrde izvornosti	Godina priznavanja
Goveda	Slavonsko srijemski podolac	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Istarsko govedo	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Buša	„Narodne novine“, broj 73/03	2003.
Konji	Lipicanac	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Hrvatski posavac	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Hrvatski hladnokrvnjak	„Narodne novine“, broj 73/03	2003.
	Međimurski konj	„Narodne novine“, broj 73/03	2003.
Magarci	Istarski magarac	„Narodne novine“, broj 70/09	2009.
	Primorsko-dinarski magarac	„Narodne novine“, broj 70/09	2009.
	Sjeverno-jadranski magarac	„Narodne novine“, broj 70/09	2009.
Ovce	Cigaja	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Creska ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Dalmatinska pramenka	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Dubrovačka ruda	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Istarska ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Krčka ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
Koze	Lička pramenka	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Paška ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Rapska ovca	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
Svinje	Hrvatska šarena koza	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Hrvatska bijela koza	„Narodne novine“, broj 39/06	2006.
	Istarska koza	„Narodne novine“, broj 80/13	2013.
Perd	Crna slavonska svinja	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Turopoljska svinja	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Banijska šara svinja	„Narodne novine“, broj 101/18	2018.
Pčele	Zagorski puran	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Kokoš hrvatica	„Narodne novine“, broj 127/98	1998.
	Posavska kukmasta kokoš	„Narodne novine“, broj 38/23	2023.
Psi	Siva pčela	„Narodne novine“, broj 126/07	2007.
	Dalmatinski pas	Fédération cynologique internationale; Standard Br. 153; 07.04.1995.	1995.
	Hrvatski ovčar	Fédération cynologique internationale: Standard Br. 277; 31.01.1969.	1969.
	Tornjak	Fédération cynologique internationale: Standard Br. 355; 23.11.2017.	2017.
	Istarski kratkodlaki gonič	Fédération cynologique internationale: Standard Br. 151; 02.04.1955.	1955.
	Istarski oštrodlaki gonič	Fédération cynologique internationale: Standard Br. 152; 6.4.1955.	1955.
	Posavski gonič	Fédération cynologique internationale: Standard Br. 154; 08.04.1955.	1955.
	Mali međimurski pas	Hrvatski kinološki savez; Odluka Izvršnog odbora HKS; 30.12.2010.	2010.

Izvorne pasmine odlično su prilagođene svim uvjetima u kojima obitavaju, skromnih su zahtjeva i otporne što treba biti poticaj za oživljavanje ruralnih područja i osiguravajući lokalnom stanovništvu potpuni ili dodatni izvor sredstava za egzistenciju. Pogodne su za korištenje i održavanje pašnjačkih površina, sprječavanje devastacije i sukcesije staništa (biotopa), uključivanje u programe organske (ekološke) proizvodnje i razvijanje prepoznatljivih tradicionalnih robnih marki. Sastavni su dio ekosustava o kojem ovise brojne druge biljne i životinjske vrste.

Republika Hrvatska status izvornosti potvrdila je za 36 pasmina domaćih životinja Odlukom o popisu izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja („Narodne novine“, br. 43/21 i 38/23). Posljednja priznata pasmina domaćih životinja je posavska kukmasta kokoš kojoj je status izvornosti potvrđen u ožujku 2023. godine.

Pregled izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

I. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE GOVEDA

I.1. Slavonsko srijemski podolac

Povijest nastanka: Slavonsko srijemski podolac spada u skupinu dugorogih goveda (*Bos taurus*) i predstavlja domesticirani oblik izvornog *Bos taurus primigenius*.

Vanjska i proizvodne odlike: Slavonsko srijemski podolac kasnozrela je pasmina umjerene veličine (visina grebena 125 do 140 cm), sivobijele do tamnosive boje, često s tamnjom pigmentacijom plahtice vrata i glave. Gubica, sluznica očiju i papci su tamno pigmentirani. Rogovi su izrazite duljine te često mogu biti koso položeni s vrhovima koji strše na stranu i velikim rasponom između vrhova (oblik lire) ili su više okomito sa vrhovima pavinutima unatrag te imaju oblik vila. Proizvodnja mlijeka je skromna te iznosi 800 - 1.000 litara u laktaciji. Skromnih je hranidbenih zahtjeva, dok su mu glavne karakteristike od izražene i grube konstitucije, dobro razvijenog trupa, snažnih mišića, visoke otpornosti i izdržljivosti bile glavni preduvjet za obavljanje teških radova u poljoprivredi. Drastično smanjenje populacije posljedica je uvođenje visokoproduktivnih i komercijalno isplativijih pasmina kao i upotreba mehanizacije čime je njihova potreba za obavljanjem radova u poljoprivredi potpuno nestala.

Uzgojno područje: Slavonsko srijemski podolac uzgaja se na području Slavonije, Baranje, Srijema, Posavine i Podravine i manjim dijelom na području Like i Bilogore.

Broj rasplodnih grla: 341 (17 bikova i 324 krava)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje za provedbu uzgojnog programa: **Udruga uzgajivača slavonsko srijemskog podolca**

I.2. Istarsko govedo

Povijest nastanka: Istarsko govedo pripada skupini europskih izvornih primigenih goveda, vrlo bliskih ishodišnoj fosilnoj vrsti *Bos taurus primigenius*.

Vanjskina i proizvodne odlike: Istarsko govedo je kasnozrela, dugovječna pasmina umjerene veličine okvira (visina grebena 135 do 150 cm, obujam cjevanice 20 - 22 cm, dužina roga 40 - 55 cm). Bikovi u grebenu dostižu visinu od 155 do 170 cm. Mlječnost istarskog goveda je skromna (800-1.500 kg), no proizvodnja može doseći i do 14 kg/dan. Najčešće su jednobojno svijetlosive do bijele boje s prijelazima u tamnije sive nijanse. Bikovi su u pravilu tamniji od krava i junica. Jedna od specifičnosti (kod bikova je češća) je da imaju tamniji pigment na vratu, plećki, donjem dijelu rebara i trbuha, po nosnom hrptu, falangama, dijelu lica, oko očiju, na rubovima i unutar uški te donjem unutarnjem dijelu repa. Sluznice na očnim kapcima i trepavice su tamnosive do crne boje. Jezik im je olovasto sive boje, dok je nepce gotovo crne boje. Rogovi su razmjerno dugački s rasponom od 70 i više cm, a oblikom nalikuju liri. Na korijenu su sivkasti do žučkasti, a od polovice prema vrhu tamnosivi do crni. Telad je kod poroda češće crvena, ali zna biti bijela do siva. Istarsko govedo pripada kasno zrelim pasminama goveda što ima za posljedicu i dugu rasplodnu sposobnost. Sredinom 20. stoljeća istarsko je govedo činilo 70% populacije goveda na području Istre. Uvođenjem smeđeg goveda iz alpskih krajeva povoljnijih karakteristika za proizvodnju mlijeka, deagrarizacije ruralnih sredina, orientacije prema turizmu i industrijalizacija dovelo je do potiskivanja istarskog goveda iz govedarske proizvodnje i smanjenja broja grla.

Uzgojno područje: Istarsko govedo prvenstveno se uzgaja na području Istre (osim sjeveroistočnog dijela).

Broj rasplodnih grla: 1.269 (81 bikova i 1.188 krava)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje za provedbu uzgojnog programa: **Savez uzgajivača istarskog goveda**

I.3. Buša

Povijest nastanka: Buša pripada skupini primitivnih kratkorožnih goveda (*Bos brachyceros europaeus*) unutar kojeg se profilirala još prije 6 do 7.000 godina.

Vanjsština i proizvodne odlike: Buša je kasnozrela pasmina manjeg tjelesnog okvira (visina grebena od 100 do 115 cm). Maleno je, čvrsto, otporno, zbijeno i izrazito pokretljivo govedo, čvrstih nogu i papaka. Uvijek je jednobožna, svjetle, smeđe, crvene do crne boje s prugom na leđima koja je u kontrastu s osnovnom bojom. Manja je frekvencija buša prutaste boje tijela (uske tigraste pruge duž tijela). Buši je karakteristična smreća gubica (tamno pigmentirana sluzokoža s bijelim rubnim vijencem). Rogovi i papci uvijek su tamne boje. Na kratkim rogovima česte su svijetle presvlake oko korijena roga, a vrhovi su redovito crni. Kosti glave su nježne, čelo redovito široko, rogovi kratki, jače ili slabije savijeni, u bazi vodoravno usmjereni. Vrat je suh, zategnute kože, s neizraženom vratnom maramom. Leđa su uska, kratka i ravna, sapi krovaste i oborene. Godišnja prosječna mlijecnost je oko 800 kg mlijeka. Na području Republike Hrvatske i u susjednim državama činila je, uz podolsko govedo, okosnicu govedarske proizvodnje početkom 20. stoljeća. Novi trendovi u poljoprivrednoj proizvodnji, primjerice križanje s reproduktivnijim pasminama doveli su do gubitka gospodarskog značaja i drastičnog smanjenja populacije.

Uzgajno područje: Uzgajno područje buše je cijelokupno područje Republike Hrvatske, a najviše se uzgajaju u Lici, Dalmatinskoj zagori i Dalmaciji.

Broj rasplodnih grla: 3.505 (254 bika i 3.251 krava)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgajno udruženje za provedbu uzgajnjog programa: Udruga uzgajivača buše

---

II. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE KONJA

II.1. Lipicanac

Povijest nastanka: Lipicanska pasmina rezultat je dugotrajne i sustavne selekcije, a 1580. godina smatra se godinom nastanka.

Vanjskina i proizvodne odlike: Ovaj barokni konj postao je poznat po plemenitoj i čvrstoj tjelesnoj građi, otpornosti, skromnosti u smještaju i hranidbi, sposobnosti učenja i volji za radom. Glava je suha, srednje duga i umjerene veličine sa bistrim i živahnim očima. U nosnom dijelu može se javiti i umjerena konveksnost. Vrat je srednje dug, mišićav, lijepo povijen i visoko nasaden. Spoj između glave i vrata dobro vezan. Prsa su umjerene dubine i širine. Lopatica je duga, blago položena i dobre mišićavosti. Spoj je umjereno dug i mišićima dobro vezan. Sapi su snažne, čvrste, zaobljene i blago položene. Noge su čvrste, zglobovi naglašeni i suhi. Kopita su čvrsta, skladna i dobre kakvoće. Stavovi nogu su korektni. Kretnje su izdašne, hod visok, korak dug, elegantan i uravnotežen. Spolni dimorfizam lipicanca je jasno izražen, a karakter uravnotežen.

Uzgajno područje: Lipicanac se uzgaja na području cijele Hrvatske, a najviše u Slavoniji i Baranji.

Broj rasplodnih grla: 1.147 (81 pastuh i 1.066 kobila)

Kategorizacije ugroženosti: ugrožena (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgajno udruženje za provedbu uzgajnjog programa:

Državna ergela Đakovo i Lipik i Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu

---

II.2. Hrvatski posavac

Povijest nastanka: Hrvatski posavac pripada skupini hladnokrvnih konja. Nastao je na području hrvatske Posavine križanjem kobila slavonsko-posavskog konja (bušaka) i drugih kobila nepoznatog porijekla, prvotno s toplokrvnim, a potom i hladnokrvnim pastusima.

Vanjskina i proizvodne odlike: Hrvatski posavac je srednje teški konj čvrste konstitucije. Glava je suha, mala, širokog čela, ravnog profila, plemenitog izražaja, malih ušiju, velikih i izraženih očiju i nozdrva. Vrat je umjereno dug, dobro obrastao mišićjem, čvrsto nasaden na trup. Grudni koš je širok i dubok. Lopatice su umjereno duge, koso položene, dobro obrasle mišićjem i čvrsto vezane s trupom. Srednje je dugih, jakih i širokih leđa, kratkog, jakog i širokog spoja. Sapi su široke, umjereno oborene, raskoljene, dobro obrasle mišićjem. Trbuš je zaobljen, umjerene veličine. Trup je zbijen. Noge su suhe i snažne, zglobovi izraženi, a cjevanica kratka. Kićice su slabo obrasle kratkim dlakama. Stavovi nogu su korektni, kopita široka i povoljno građena. Griva i rep su obrasli valovitom srednje dugom dlakom. Najčešća boja je dorata, a vranci, alati, kulaši ili izabel rijede se javljaju. Spolni dimorfizam je jasno izražen. Istiće se njegova otpornost, snaga, skromnost i adaptabilnost.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području kontinentalne Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 3.871 (200 pastuha i 3.671 kobile)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje za provedbu uzgojnog programa: Središnji savez uzgajivača konja hrvatski posavac

---

II.3. Hrvatski hladnokrvnjak

Povijest nastanka: Hrvatski hladnokrvnjak nastao je križanjem toplokrvnih kobila s uvezenim pastusima hladnokrvnih pasmina. Sustavno se počeo uzgajati u prvoj polovici dvadesetog stoljeća, a zbog početnih matičnih stada kobila te različitih pastuha i uz utjecaj okolišnih čimbenika prilično je heterogeni populacija u pogledu fenotipskih značajki.

Vanjskina i proizvodne odlike: Hrvatski hladnokrvnjak je težak, širok i robustan nizinski konj, sigurnog koraka i ravnoteže, čvrste konstitucije. Glava je srednje veličine, širokog čela, ravnog do blago konveksnog profila, izraženih očiju i nozdrva. Vrat je dug, mišićav i umjereno visoko nasaden. Grudni koš je širok i dubok. Lopatice su duge, umjereno koso položene, obrasle mišićjem i čvrsto vezane s trupom. Srednje je dugih, jakih i širokih leđa, jakog i širokog spoja. Sapi su široke, umjereno oborene, rascijepljene s izraženim mišićjem. Noge su snažne s dobro izraženim zglobovima. Kićice su umjereno obrasle dlakom. Stavovi nogu su korektni. Kopita su široka, umjerene tvrdoće. Griva i rep su obrasli valovitom gustom dugom dlakom. Griva je obostrano razdijeljena. Najčešće se javlja dorata boja, a rjeđe vрана, alata, kulaši i druge boje.

Uzgojno područje: Hrvatski hladnokrvnjak se najviše uzgaja u Moslavini.

Broj rasplodnih grla: 5.447 (394 pastuha i 5.053 kobila)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje za provedbu uzgojnog programa:

Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka

II.4. Međimurski konj

Povijest nastanka: Početak stvaranja međimurskog konja predstavljaju događaji na društveno - političkoj i socijalnoj sceni krajem 18. stoljeća. Tijekom istog razdoblja temeljna autohtona populacija poslužila je kao osnova za stvaranje međimurskog konja, sustavnom introdukcijom prešeronskih, flamanskih i ardenskih, te u manjoj mjeri barbantskih i burgundskih pastuha.

Vanjskina i proizvodne odlike: Međimurski konj bio je izrazito cijenjen kao transportni konj ili konj za vuču većih tereta. Međimurski konj spominje se u gotovo svim hipološkim leksikonima i atlasima svijeta. Pasminu odlikuje relativno mala glava s malim ušima, kratak i mišićav vrat, izražen greben, široka i kratka leđa, široke i raskoljene sapi. Prsa su snažna, duboka i široka s zaobljenim rebrima. Noge su korektno građene, čvrste, širokih kopita. Trup je širok, dubok i zbijen. Otporan je i relativno skromnih zahtjeva u hranidbi. Najčešća boja je dorata, a rijedje se javlja vrana, alata i druge boje.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području Međimurja.

Broj rasplodnih grla: 30 (2 pastuha i 28 kobila)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlaštena ustanova za provedbu uzgojnog programa: Hrvatska agencija za poljoprivredu i hrani

---

III. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE MAGARACA

III.1. Istarski magarac

Povijest nastanka: Istarski magarac nastao je na području poluotoka Istre gdje i danas obitava.

Vanjskina i proizvodne odlike: Istarskom magarcu svojstvena je čvrsta konstitucija, veliki kvadratičan okvir. Glava je velika, nezgrapna, ravnog do blago konkavnog profila s dugim ušima koje imaju bijele dlake u unutrašnjosti. Očale su bijele i dobro izražene. Gubica je bijela s crnom regijom nozdrva. Vrat je širok, muskulozan i dobro nasaden. Greben je dug i izražen, ledna linija uglavnom blago ulegnuta. Nadgrađenost je znatna u odnosu na visinu grebena. Sapi su strme, srednje mišićave s istaknutim sakralnim dijelom. Prsa su srednje dubine, ali uska. Trbuš je pravilno razvijen, rijetko obješen. Rep je nisko nasaden s čupom dugih dlaka na završetku. Noge su čvrste s jakim kostima. Kopito je srednje veličine, tvrdo s rijetkim deformacijama. Boja trupa je većinom crna, rijetko tamno smeđa. Trbuš kao i unutarnja strana stegana je od sive do bijele boje. Križ i zebalice nisu uočljive. Griva je crna, izražena i stršeća, a rijetko pada na stranu. Istarski magarac je važan za povijesni i kulturni identitet podneblja Istre.

Uzgojno područje: Uzgoja se na području Istre.

Broj rasplodnih grla: 520 (65 magarac i 455 magarica)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlaštena ustanova za provedbu uzgojnog programa: **Hrvatska agencija za poljoprivredu i hranu**

III.2. Primorsko-dinarski magarac

Povijest nastanka: Za primorsko-dinarskog magarca ne postoje pouzdani pokazatelji nastanka pasmine. Oblikovan je na području hrvatskog priobalja razvijajući odlike adaptibilnosti i vrsne radne sposobnosti.

Vanjska i proizvodne odlike: Čvrste je konstitucije, skladne građe, manjeg kompaktnog tjelesnog okvira. Glava, rep i noge su u donjem dijelu za nijansu tamniji od trupa. Boja trbuha varira od svjetlo sive do bijele kao i unutarnja strana stegana. Tamna pruga duž lopatice i leđa (križ) je izražena i jasno uočljiva. Poprečne tamne pruge na nogama (zebrice) su također izražene i jasno uočljive. Griva je jaka, stršeća, s tamnjim vršnim rubom, a rijetko je potpuno crna. Glava je srednje veličine, ravnog do blago konkavnog profila, kratkih ušiju s tamnjim vanjskim rubom i bijelim dlakama u sredini uha, slabo do srednje izražene očale. Boja gubice je svijetla do bijela s tamnom do crnom regijom nozdrva. Vrat je srednje dužine i muskuloznosti. Greben je dug i slabo izražen, leđa ravna do blago ulekнутa. Nadgrađenost nije jako izražena, ali je uočljiva. Sapi su kose, slabo muskulozne s istaknutim sakralnim dijelom. Prsa su plitka i uska. Trbuš je pravilno razvijen, rijetko obješen. Noge su čvrste sa srednje jakim kostima. Kopito je malo i tvrdo, prilagođeno krševitom terenu. Boja trupa je većinom pepeljasto siva, a u manjoj mjeri zastupljena je tamno smeđa boja. Potpuno crna grla su rijetka.

Uzgojno područje: Uzgojno područje je južni i središnji dio hrvatskog priobalja.

Broj rasplodnih grla: 2.119 (388 magarac i 1.731 magarica)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlaštena ustanova za provedbu uzgojnog programa: **Hrvatska agencija za poljoprivredu i hrani**

III.3. Sjeverno-jadranski magarac

Povijest nastanka: Sjeverno-jadranski magarac oblikovan je na području sjevernog Jadrana, primarno kvarnerskih otoka gdje se i danas najviše užgaja.

Vanjsština i proizvodne odlike: Svojstvena mu je čvrsta konstitucija, pravokutan tjelesni okvir i snažna tjelesna građa. Obzirom na veličinu tjelesnog okvira nalazi se između primorsko-dinarskog i istarskog magarca. Griva je duga, tamna, ponekad s svjetlijim baznim dijelom dlaka, uglavnom stršeća, ali nekad pada na stranu. Glava je profinjena, velika, ravnog profila, s dugim ušima koje imaju bijele dlake u unutrašnjosti i taman ušni rub. Očale su bijele i dobro izražene, gubica bijela s tamnom regijom nozdrva. Vrat je umjereno širok, muskulozan i dobro nasaden. Greben je dug i slabije izražen, leđna linija ravna do blago konveksna. Uočava se nadgrađenost. Sapi su blago strme, srednje muskulozne s izraženim sakralnim dijelom. Prsa su srednje duboka i uska. Rep je srednje visoko nasaden sa čupom dugih dlaka na završetku. Noge su čvrste s umjereno jakim kostima. Kopito je srednje veličine, tvrdo i izdržljivo. Boja trupa uglavnom varira od tamnosmeđe do crne, a samo u manjoj mjeri zastupljena tamno siva boja. Trbuš kao i unutarnja strana stegana je sive do prljavo bijele boje. Križ i zebrice uglavnom nisu jasno uočljive.

Uzgojno područje: Užgaja se na području Istre i Kvarnera, te sjevernog dijela jadranskog priobalja.

Broj rasplodnih grla: 92 (17 magaraca i 75 magarice)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlaštena ustanova za provedbu uzgojnog programa: Hrvatska agencija za poljoprivredu i hrani

---

IV. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE OVACA

IV.1. Cigaja

Povijest nastanka: Točno porijeklo cigaje nije u potpunosti razjašnjeno. Smatra se jednom od najstarijih pasmina ovaca za koju se pretpostavlja da je iste genetske osnove kao i merino pasmine, a procjenjuje se da je nastala oko 800 godina prije Krista. Cigaja je dopremljena krajem 17. i početkom 18. stoljeća na područje Vojvodine, a zatim u sjeveroistočnu Hrvatsku i Slavoniju.

Vanjskina i proizvodne odlike: Krupna je pasmina, čvrste građe tijela i snažne konstitucije. Trup je osrednje dužine, ali relativno uzak i pravokutnog oblika. Noge cigaje su visoke, jakih kostiju i čvrstih papaka, tamne boje. Glava je srednje veličine s prilično uskim čelom, a ovnovi imaju ispučen profil. Ovce su bez rogova dok ovnovi mogu imati robove. Uši su velike i često klempave. Glava, uši i noge su crno pigmentirani, s tim da starenjem boja lica bliјedi. Boja cigaje je najčešće bijela s prljavo bijelom vunom i crna (crvenakasto smeđa). Janjad je po rođenju sivo mišje boje iako može biti crna ili šarena. Cigaja je pasmina kombiniranih proizvodnih osobina - za proizvodnju mesa, mlijeka i vune. Iako cigaja u laktaciji može dati i do 120 litara mlijeka, danas se uzgaja isključivo radi proizvodnje mesa - janjetine. Odrasle ovce teške su 60-70 kg, a ovnovi 70-90 kg. Plodnost je 140-180 %, a tjelesna masa janjadi u dobi 3-4 mjeseca iznosi 30-35 kg.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području Slavonije i Baranje.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 1.001 (25 ovnova i 976 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena (FAO, 2013)**

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

IV.2. Creska ovca

Povijest nastanka: Nema pouzdanih pokazatelja o nastanku ove pasmine, ali se pretpostavlja da je nastala oplemenjivanjem lokalnih ovaca s inozemnim (španjolskim, talijanskim i francuskim) merino ovnovima.

Vanjsština i proizvodne odlike: Creska ovca je mala, veoma živahna i izdržljiva, te prilično otporna i prilagodljiva. Trup creskih ovaca je srednje dužine i visine, prilično skladne građe s nešto tanjim, dužim, ali izrazito čvrstim nogama prilagođenim tvrdim kamenitim terenima otoka Cresa. Glava creske ovce je razmjerno mala, uska i šiljasta što joj omogućava pribiranje sitne trave među uskim pukotinama kamenja. Profilna linija glave je ravna, ali postoje grla s jače izbočenom nosnom kosti, dok su uši malene i vodoravno položene. Glava je obrasla dlakom, a ovce su većinom bezroge, dok se u pojedinim stadima nalazi 1 do 3% ovaca s rudimentiranim rogovima. Ovnovi redovito imaju jake i spiralne rogove. Većina ovaca je bijele boje s otvorenim do poloutvorenim runom. Noge creske ovce su duge, tanke, ali čvrste, s čvrstim i zdravim papcima. Pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih osobina. Plodnost je 120-150 %, a tjelesna masa janjadi u dobi 30-45 dana iznosi 12-15 kg.

Uzgojno područje: Creska ovca uzgaja se isključivo na području otoka Cresa i Lošinja.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 915 (49 ovnova i 866 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

IV.3. Dalmatinska pramenka

Povijest nastanka: Prepostavlja se da je nastala na području na kojem se i danas uzgaja.

Vanjskina i proizvodne odlike: Ona je spretna, otporna, snalažljiva, prilagodljiva i skromnih zahtjeva. Kombiniranih je proizvodnih odlika, iako se uglavnom koristi za proizvodnju mesa. Snažne je konstitucije i skladne, manje tjelesne građe. Glava je srednje veličine, u ovaca uglavnom s ravnom profilnom linijom, a u ovnova s blago zaobljenom. Ovnovi imaju snažne robove, dok su ovce uglavnom bez rogova. Uši su ravno položene. Trup dalmatinske pramenke je skladno građen. Vrat je srednje duljine. Greben je dobro izražen, a ledna linija ravna i pravilna. Noge su čvrste i jake. Runo je otvorenog tipa, sa šiljastim pramenovima. Tjelesna masa ovaca je od 35 do 45 kg, a ovnova od 45 do 55 kg. Dalmatinska pramenka je kasnozrela pasmina. Boja vune je pretežno bijela, iako se u značajnijem postotku javljuju grla s crnom bojom, a u manjem postotku sa smeđom i sivom bojom vune.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području Velebita, Dinare, Kamešnice i Biokova, u okolici Knina, u Nacionalnom parku Krka, na nekim srednjodalmatinskim otocima i u priobalnom području.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 9.832 (246 ovna i 9.586 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

---

IV.4. Dubrovačka ovca - ruda

Povijest nastanka: Prepostavlja se da je nastala za vrijeme Dubrovačke Republike križanjem ovaca domaće pramerke s merino ovnovima, koji su uvezeni iz Španjolske, Portugala i Italije.

Vanjskina i proizvodne odlike: Skladno je građena i osrednje razvijena sa vrlo kvalitetnim i finim runom. U većini slučajeva bijele je boje (oko 90 %), manje crna. Prosječna tjelesna masa ovaca je oko 45-50 kg, a ovnava 55-60 kg. Prednost u uzgoju na ovom području, u odnosu na druge pasmine, dubrovačka ruda je imala upravo zbog finoće vunskih niti i zbog nešto veće mlijecnosti (110-130 litara u laktaciji). Plodnost ovaca je 120-140 %, a janjad u dobi od 45-60 dana postiže tjelesnu masu 15-18 kg.

Uzgojno područje: U prošlosti je uzgojno područje bilo značajno veće (od Stona do Boke Kotorske), a trenutačno se najviše uzgaja na području Imotice i u Konavlima tj. na uskom pojasu Hrvatske obale od poluotoka Pelješca do granice sa Crnom Gorom.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 1.033 (43 ovna i 990 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena (FAO, 2013)**

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

IV.5. Istarska ovca

Povijest nastanka: Područje nastanka i uzgoja istarske ovce je na širem području poluotoka Istre. Vanjština istarske ovce upućuje na činjenicu da se radi o tipu mediteranske ovce na čiji su izgled imale utjecaj neke talijanske pasmine, Gentile di Puglia i bergamska ovca.

Vanjskina i proizvodne odlike: Ovca pripada skupini najkrupnijih hrvatskih izvornih pasmina ovaca. Skladne je građe, jake konstitucije i naglašene dužine trupa. Za istarsku ovcu je znakovit ispučeni profil nosne kosti u muških i ženskih grla, s time da je u ovnova izraženiji. Runo istarske ovce uglavnom je poluzatvoreno do otvorenog. Temeljna boja runa je crna s bijelim pjegama ili bijela s crnim, smeđim ili sivim pjegama, različitog oblika i veličine. Plodnost istarskih ovaca je 130-150 %, a tjelesna masa janjadi u dobi 45-60 dana je 18-22 kg. Ovce su prosječne tjelesne težine do 70 kg, a ovnovi do 100 kg.

Ova pasmina spada u skupinu ovaca kombiniranih proizvodnih svojstava (meso-mlijeko). Tijekom laktacije od 200 dana prosječno proizvede više od 200 kg mlijeka. Najveći broj uzgajivača istarske ovce proizvodi punomasni tvrdi ovčji sir koji je na tržištu jako cijenjen.

Uzgojno područje: Područje poluotoka Istre.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 967 (37 ovnova i 930 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena (FAO, 2013)**

Ovlašteno uzgajivo udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

IV.6. Krčka ovca

Povijest nastanka: Pretpostavlja se da je nastala križanjem s finorunim pasminama.

Vanjskina i proizvodne odlike: Krčka ovca je sitna, ali skladne i čvrste tjelesne građe. Živahna je i otporna. Ovce su najčešće bijele, a rjeđe crne, sive ili smeđe. Glava ovaca je mala, ravnog profila i bez rogova. U ovnove profil nosne kosti je ispušten i najčešće su rogati. Runo je poluzatvoreno do zatvoreno. Glava i noge najčešće su bijeli s tim da se na nogama, glavi i uškama mogu pojaviti crne, smeđe ili sive pjege. Odrasle ovce teške su 30-40 kg, a ovnovi 35-45 kg. Plodnost je 120-140 %, a tjelesna masa janjadi u dobi 45-65 dana iznosi 12-15 kg. Karakterizira ju iznimna otpornost i prilagodljivost klimi, skromnih je zahtjeva te većinu godine provodi na pašnjacima.

Pripada skupini ovaca kombiniranih proizvodnih odlika, sa primarnom proizvodnjom mesa.

Uzgojno područje: Uzgaja se isključivo na otoku Krku.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 164 (2 ovna i 162 ovce)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

---

IV.7. Lička pramenka

Povijest nastanka: Lička pramenka nastala je u gorsko-planinskim područjima Like i Gorskog kotara. Tijekom njenog oblikovanja zabilježeni su pokušaji merinizacije i oplemenjivanja mesnovunskim ovnovima iz Francuske i Njemačke (Merino Precoce, Ile de France, Merinolandschaf) koji nisu ostavili značajni trag na pasmini.

Vanjskina i proizvodne odlike: Lička pramenka je čvrste građe i snažne konstitucije. Ovce su prosječne tjelesne težine 45-55 kg, a ovnici 65-75 kg. U pravilu je nešto izraženije dužine nego visine trupa. Tijelo je prekriveno otvorenim runom miješane vune, sastavljenom od šiljastih pramenova. Tipična boja je bijela, prošarana većim i manjim crnim mrljama.

Proizvodnja mlijeka u laktaciji je 120-180 litara. Janjad u dobi od 90 do 105 dana postiže težinu 25-30 kg. Glavni proizvodni cilj uzgajivača ličke pramenke je proizvodnja mesa.

Uzgojno područje: Uzgojno područje ličke pramenke tipično je za ličke predjele (Lika i Gorski kotar) u kojima nisu prevladavala goveda. Rasprostiru se nekada i južno od Velebita, sve do Zrmanje, te zapadno, niz njegove padine, do samog mora.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 10.690 (332 ovnova i 10.358 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

---

IV.8. Paška ovca

Povijest nastanka: Paška ovca pripada skupini meriniziranih pramenki otoka Paga. Paška ovca nastala je na području otoka Paga, a u prošlosti su zabilježena križanja s merino ovnovima što je imalo presudan utjecaj na njen današnji izgled.

Vanjskina i proizvodne odlike: Paška ovca je dobro proporcionalna ovca, čvrste i zbijene tjelesne građe. Prvenstveno je namijenjena proizvodnji mlijeka. Manja od drugih otočkih pasmina ovaca. Grla su uglavnom bijele boje, dok se u oko 2 % slučajeva javljaju jedinke crne boje, koje se rijetko ostavljaju za rasplod. Plodnost paških ovaca je 120-140 %, a u laktaciji prosječne dužine od oko 180 dana, paška ovca proizvede od 120 do 250 litara mlijeka. Trup paške ovce je skladno građen, s osrednjim izraženim dubinama i širinama. Vrat je srednje dužine i mišićavosti. Greben izražen i nešto niži od križa, te se leđna linija blago penje prema nazad. Leđna linija je pravilna, a noge su čvrste i jake, besprijeckorno koordiniranih pokreta i u pravilu donji dijelovi nisu prekriveni vunom. Papci su čvrsti i pravilni. Glava je srednje veličine, plemenitog izgleda i dobro dimenzionirana. Profil lica u ovaca je ravan, a u ovnova blago ispupčen. Uši srednje veličine (5-7 cm) polustršeće, većinom prekrivene bijelom dlakom. Ovce su u pravilu bez rogova, dok ovnovi najčešće imaju čvrste i dobro razvijene robove. Rep nerijetko seže do ispod skočnog zgloba. Tijelo paške ovce prekriveno je zatvorenim do poluzatvorenim runom miješane vune. U pojedinih grla runo je nešto otvoreno što potvrđuje da je izvorno paška ovca bila pramenka. Tjelesna masa odraslih ovaca iznosi 35-45, a ovnova 40-50 kg.

Uzgojno područje: Uzgaja se na otoku Pagu.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 3.970 (78 ovnova i 3.892 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

---

IV.9. Rapska ovca

Povijest nastanka: Točnih podataka o nastanku rapske ovce nema. Pretpostavlja se da je nastala na otoku Rabu oplemenjivanjem lokalne otočke pramenke s uvezenim merinom.

Vanjsština i proizvodne odlike: Rapska ovca je sitna, ali skladne i čvrste tjelesne građe. Trup je skladno građen s osrednje izraženim dubinama i širinama. Vrat je srednje duljine i mišićavosti. Greben je dobro izražen. Noge su čvrste i jake, s pravilnim i čvrstim papcima. Glava ovaca je mala, ravnog profila i bez rogova. U ovnova koji su najčešće rogati, profil nosne kosti je blago ispušten. Runo je poluzatvoreno. Ovce su najčešće bijele. Glava i noge najčešće su bijeli s tim da se na nogama, glavi i uškama mogu pojaviti crne, smeđe ili sive pjege. Odrasle ovce teške su 35-45 kg, a ovnovi 40-50 kg, što pokazuje da se hranidbom i selekcijom mogu postići dobri proizvodni rezultati.

Rapska ovca je pasmina kombiniranih proizvodnih osobina (mesa, mlijeka i vune). Danas se rapska ovca najčešćim dijelom uzgaja isključivo radi proizvodnje mesa - janjetine. Plodnost je oko 120-140 %, a tjelesna masa janjadi u dobi 45 do 60 dana iznosi 15-18 kg.

Uzgojno područje: Uzgaja se isključivo na otoku Rabu.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 383 (17 ovnova i 366 ovaca)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

V. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE KOZA

V.1. Hrvatska šarena koza

Povijest nastanka: Hrvatska šarena koza nastala je uglavnom u skromnim hranidbenim uvjetima na strmim, nepristupačnim, krševitim predjelima Velebita, Dinare i Kamešnice gdje se i danas uzgaja.

Vanjsčina i proizvodne odlike: Hrvatska šarena koza je vrlo skromnih zahtjeva, otporna i dugovječna. Skladne je građe, čvrstog okvira i dužeg trupa. Glava je srednje duga i ravnog profila. Koze i jarčevi mogu biti šuti i rogati. Rogovi su tamni, grubi i dvobridni. Uši su srednje duge i najčešće tamno pigmentirane. Vrat je dug, plosnat i srednje mišićav, katkad s resicama. Prsa su uska i plitka, leđna linija duga i ravna, sapi strme, noge duge i čvrste sa tvrdim papcima koji su prilagođeni kamenitim krškim terenima. Vime je slabo razvijeno, često pigmentirano ili pjegavo, obrasio grubom dlakom. Tijelo koza prekriva duga, gusta i sjajna dlaka različite boje. Uzgoj domaće šarene koze organiziran je uglavnom u krajnje ekstenzivnim uvjetima.

Plodnost koza u prosjeku iznosi 125-150 %. Prosječna mlijecnost je oko 150 do 250 litara u laktaciji od 150 do 250 dana. Glavni proizvodni cilj uzgajivača hrvatske šarene koze je proizvodnja jarećeg mesa, s tim da se jarad drži do 25 kg tjelesne mase.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području južnog Velebita Dinare, Kamešnice i Biokova.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 2.143 (88 jarca i 2.055 koza)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena (FAO, 2013)**

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

V.2. Hrvatska bijela koza

Povijest nastanka: Hrvatska bijela koza nastala je križanjem s hrvatskom šarenom kozom i bijelim pasminama različitog podrijetla.

Vanjskina i proizvodne odlike: Manja konstitucija, grublja dlaka i druge morfološke karakteristike čine ovu pasminu sličnjom hrvatskoj šarenoj nego sanskoj kozi. Glava je mala i suha, najčešće s rogovima i bijelom bradom. Vrat je dug i osrednje mišićav. Dlaka joj je gušća, grublja i duža, osobito na bokovima. Hrvatska bijela koza je pasmina kombiniranih proizvodnih svojstava, tako da su glavni proizvodi meso-jaretina i mljeko, koje se u okviru obiteljskih gospodarstava odmah i prerađuje u sir. Koze su teške između 40 do 50 kg, a jarčevi od 55 do 65 kg.

Prosječna mlijecnost je 300-350 litara mlijeka u laktaciji od 250 do 280 dana. Prosječna plodnost iznosi 150 %. Janjad starosti 4 do 6 mjeseci starosti teška je 20-30 kg.

Uzgojno područje: Uzgaja u manjim stadima, na nepristupačnim terenima područja Biokova, Ravnih Kotara, u okolini Dubrovnika te na dalmatinskim otocima.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 253 (16 jarca i 237 koza)

Kategorizacije ugroženosti: **kritična** (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza**

V.3. Istarska koza

Povijest nastanka: Istarska koza nastala je na području Istre.

Vanjskina i proizvodne odlike: Od naših izvornih pasmina koza, istarska koza je posljednja pasmina koja je uvrštena na popis hrvatskih izvornih i ugroženih pasmina. Velikog je tjelesnog okvira, izrazito snažne do grube konstitucije, nešto jačih kostiju, temeljno bijele boje s mogućim sivkastim i/ili krem nijansama te možebitnom pojavom najčešće sivog pigmenta na vrhu njuške, unutarnjoj strani ušiju i na vimenu. Uz to, odlika pasmine je pojava brade u muških i ženskih grla, kao i pojava rogova i resica. Izrazito gusta i duga brada osobito je zamijećena u starijih jaraca u kojih je duga i do 30 cm. U jarca su zamijećeni i dugi, grubi, teški i hrapavi (naborani) rogovi usmjereni postrano, prema natrag, s rasponom (udaljenosti) između vrhova i do jednog metra. Prema utvrđenoj tjelesnoj masi odraslih, tjelesno potpuno razvijenih koza (između 55 i 80 kg), vidljivo je da je istarska koza teža i snažnija od skupine izvornih (tipičnih) sanskih koza. Jinci su očekivano znatno razvijeniji te im je utvrđena tjelesna masa između 70 i 120 kg te imaju 15 do 20 % veći prosječni prirast u odnosu na ženska grla. Uz to, odlika pasmine je manje više ujednačena obraslost tijela dugom, bijelom, bijelo-sivom ili bijelo-smeđom kostrijeti koja je gušća tijekom jeseni i zime te znatno rjeđa u proljeće i ljeto. Osobito su intenzivno obrasla leđa i slabine. Uočava se skromnija razvijenost prednjeg dijela trupa u odnosu na stražnji, dok je greben istarske koze vidno izražen. Noge istarske koze su čvrste i tanke te završavaju pravilno razvijenim najčešće bijelim ili bjelo-sivim papcima. Ista je boja papaka prednjih i zadnjih nogu. Otporna je, prilagodljiva i skromnih zahtjeva u hrani i smještaju.

Uzgojno područje: Uzgaja se isključivo na području Istarskog poluotoka.

Broj rasplodnih grla u kategoriji uzgojno valjanih životinja: 57 (5 jarca i 52 koze)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

---

VI. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE SVINJA

VI.1. Crna slavonska svinja

Povijest nastanka: Crna slavonska svinja nastala je u 19. stoljeću na imanju grofa Pfeiffera u Orlovnjaku pokraj Osijeka. Njezin nastanak vezan je za potrebu imanja Pfeiffer da se stvor ranozrelja, plodnija svinja s većim prinosom mesa, a koja će zadržati svojstva otpornosti i prilagođenosti držanja na ispaši. Pfeiffer je križao krmače pasmina lasaste mangulice s nerastima berkšir i Poland Chine pasmine. Nakon Drugog svjetskog rata crna slavonska svinja križana je s nerastima Cornwall pasmine.

Vanjsčina i proizvodne odlike: Crna slavonska svinja spada u srednje velike pasmine svinja. Glava je srednje duga, suha sa ugnutim profilom, uši su srednje duge i poluklopave. Vrat je srednje dug, dosta širok i dobre muskulature. Trup je dosta kratak s dubokim i širokim grudnim košem. Sapi su srednje široke i neznatno oborene, butovi su srednje obrasli mišićjem. Noge su relativno kratke i tanke. Koža je pepeljaste boje obrasla srednje dugom i rijetkom ravnom čekinjom. Rilo i papci su crni. Krmače imaju 10 do 12 sisa. Krmače prase 7 do 8 prasadi, koja su kod rođenja jednobojno sivkasta i gotovo bez dlake. Kod odbića prasad ima od 8 do 12,3 kilograma. U intenzivnom tovu postižu se dnevni prirasti od 500 do 550 grama u utrošak 4,5 do 5 kg kukuruza za kilogram prirasta. Udio mišića u polovicama na liniji klanja je od 30 do 47 %. Meso je dobre kakvoće obzirom na boju, pH vrijednost i sposobnost vezanja vode. Postotak intramuskularne masti je visok i kreće se od 6 do 8 %.

Uzgojno područje: Crna slavonska svinja uzgaja se u gotovo svim županijama kontinentalne Hrvatske, te u Splitsko - dalmatinskoj i Zadarskoj županiji.

Broj rasplodnih grla: 2.274 (131 nerasta i 2.143 krmača)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Udruga uzgajivača crne slavonske svinje "Fajferica"

VI.2. Turopoljska svinja

Povijest nastanka: Turopoljska svija potječe od divlje europske svinje *Sus scrofa ferus europeaeus*. Nastala je na području današnjeg Turopolja u VI. stoljeću križanjem šiške sa slovenskom krško - poljskom pasminom. Prvi pisani trag je iz 1352. godine. Svrstava se u primitivne pasmine svinja. Razvoj turopoljske svinje tekao je u dugom vremenskom periodu s zadnjom promjenom i ustaljivanjem svojstava početkom četrdesetih godina 19. stoljeća.

Vanjskina i proizvodne odlike: Turopoljska svinja spada u srednje velike pasmine svinja. Glava je srednje duga sa ugnutim profilom, s jakim srednje dugim rilom te srednje dugim i poluklopavim ušima. Vrat je kratak i slabo mišićav, leđa su ravna, slabo mišićava, a sapi su oborene i također slabo mišićave. Trbušna linija je ravna, a butovi slabo obrasli mišićem. Tijelo je prekriveno gustom kovrčavom čekinjom bijelo-žute boje sa tamnim mrljama veličine dlana, koža je nepigmentirana, a rilo je ružičaste boje. Krmače imaju 10 do 12 sisa. Krmače po leglu prosječno oprase 7 do 8 prasadi. Kod odbića, sa dva mjeseca, prasad je teška od 10 do 15 kg. Tovljenici u intenzivnom tovu od 20 do 100 kg ostvaruju dnevni prirast do 550 grama. Meso turopoljske svinje je sočno, ružičaste boje i vrlo je cijenjeno.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području Zagrebačke, Sisačko-moslavačke i Varaždinske županije.

Broj rasplodnih grla: 285 (22 nerasta i 263 krmače)

Kategorizacije ugroženosti: **ugrožena** (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Plemenita općina Turopoljska**

VI.3. Banijska šara svinja

Povijest nastanka: Nastanak i razvoj banijske šare svinje dijeli se u dvije faze. Prva faza bila je krajem 19. i početkom 20. stoljeća u kojem je banijska šara svinja nastala križanjem domaćih bijelih krmača s visećim ušima i/ili turopoljskih svinja s nerastima dobrih proizvodnih svojstava engleskih pasmina poput crnog berkšira (Berkshire) ili Suffolka. O tome postoje zapisi iz 1882. godine kada je Eugen d'Halwin marquis de Piennes, vlastelin poljoprivrednog dobra Žabac (Šabac) kod Vrbovca, uspješno križao turopoljske krmače s nerastima crne berkšir pasmine. U drugoj fazi koja je bila tijekom Drugog svjetskog rata, banijska šara se oplemenjivala križanjem s njemačkim pasminama.

Vanjština i proizvodne odlike: Banijska šara svinja smatra se ranozreлом pasminom zadovoljavajuće plodnosti. Žutosive je boje s nepravilnim crnim mrljama po tijelu. Dlaka je oštra, glatka i sjajna te priljubljena uz tijelo. Glava je srednje velika s blago uleknutom nosnom linijom, uši su srednje velike do velike te klopave, a tijelo dugačko i duboko. Ledna linija je blago svedena. Odrasla svinja doseže težinu 150 - 200 i više kg. Krmače imaju 6 - 7 pari sisu i prase između 8 i 14 prasadi. Krmače su spolno zrele s 8-10 mjeseci, a nerasti sposobni za priputst s 10-12 mjeseci. Odlično iskorištava pašnjake, otporna je na hladnoću i vanjske vremenske uvjete, ima dobru tovnost i kakvoću mesa.

Uzgojno područje: Uzgaja se većinom na području Banovine, južno od Siska te oko mjesta Dvor.

Broj rasplodnih grla: 244 (45 nerasta i 199 krmača)

Kategorizacije ugroženosti: ugrožena (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Udruga uzgajivača svinja "Banijska šara"

VII. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE PERADI

VII.1. Zagorski puran

Povijest nastanka: Prijeklo purana je od meksičkih i sjeverno američkih divljih purana. Krajem 15. i početkom 16. stoljeća purani su dopremljeni na područje Europe. Na području Hrvatskog Zagorja uzgajaju se stoljećima i klima i način uzgoja bitno su utjecali na prepoznatljivost purana s ovog područja

Vanjska i proizvodne odlike: Postoje četiri soja purana koji se razlikuju po boji perja (brončani - najzastupljeniji, crni - najrjeđi, svijetli i sivi). Purice su kod svih sojeva znatno sitnije od purana i perje im je bez sjaja. Purice su pitome i mirnije, dok su purani agresivni i ne trpe suparnike. Purani u dobi od 28 tjedna postižu prosječnu tjelesnu masu od 6,5 kg, a purice 4,0 kg. Prema studiji provedenoj u Zagorju 1999. godine utvrđena prosječna težina odraslih purica je $3,9 \pm 0,6$ kg, a purana $6,9 \pm 1,3$ kg. Purice u sezoni snesu u prosjeku 15,65 jaja, a od nasađenih jaja izvali se 80% purica.

Uzgojno područje: Zagorski puran najviše se uzgaja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj (Krapinsko - zagorska, Varaždinska, Zagrebačka i Koprivničko križevačke županija).

Broj rasplodnih grla: 2.849 (475 purana i 2.374 pure)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača izvornih pasmina peradi

---

VII.2. Kokoš hrvatica

Povijest nastanka: Pasmina je nastala početkom 20. stoljeća odabiranjem podravskog soja domaće kokoši i njezini križanjem s Leghorn pijetlovima dok svoj konačni izgled i odlike dobiva križanjem s pasminom Wellsummer.

Vanjskina i proizvodne odlike: Kokoš Hrvatica pripada u pasmine kombiniranih svojstava, a uzgaja se u četiri osnovna soja glede obojenosti perja: crveni, crni, jarebičasto-zlatni i crno-zlatni. Za sve su sojeve karakteristični bijeli podušnjaci te kod crvenog i jarebičasto-zlatnog soja bijele noge, dok su kod crnog i crno-zlatnog soja noge sivkaste boje. Tjelesna masa pijetlova kreće se između 3,5 i 4 kg, a koka između 2,5 i 3 kg. Uz dovoljno zelene hrane daje kvalitetno meso. Odlikuje se dobrom nesivošću jaja, a uz to je izvanredna kvočka. Istimče se otpornošću na bolesti i brigom za potomstvo te dobrom kvalitetom mesa. Uz dobru njegu i hranidbu može snijeti i više od 200 jaja godišnje. Ovo je jedna od malobrojnih pasmina kokoši koja je zadržala instinkt za sjedenjem na jajima.

Uzgojno područje: Kokoši hrvatica se uzgaja na području cijele Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 3.436 (320 pijetla i 3.116 kokoši)

Kategorizacije ugroženosti: ranjiva (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača izvornih pasmina peradi

---

VII.3. Posavska kukmasta kokoš

Povijest nastanka: Pasmina je nastala na temelju stare populacije težeg tipa zagorsko-štajerske kokoši koje su bile križane s pasminama orpington, rhode island, plymouth rock, new hampshire, amrock, a posljednjih tridesetak godina čak i tovnim hibridima. Prvi zapisi datiraju iz 1996. godine, 2002. godine izvršeno je prvo prstenovanje matičnih jata, a 2007. zbog dobrih ocjena na izložbi u Leipzigu priznata je kao pasmina od strane Europskog saveza za male životinje.

Vanjskina i proizvodne odlike: Posavska kukmasta kokoš pripada skupini srednje teških kukmasti pasmina, kvalitetnog mesa i dobre nesivosti. Skladna je kokoš, a ukrašava ju kukmica po kojoj je i dobila ime. S obzirom na obojenost perja pojavljuje se u nekoliko sojeva, od crvene do crne boje, te grahoraste i prskano šarene boje. Glava joj je srednje velika s izraženom okruglogom kukmicom. Kljun srednje duljine, čvrst i povije, sive boje, svjetlij kod svjetlijih tipova i tamniji kod tamnijih tipova. Krijesta je lisasta, srednje velika i nazubljena u dijelu na stranu povinuta i jarko crvena. Podušnjaci su osrednji, ružičaste do sivkaste boje. Vrat je srednje dug, čvrst i obrastao perjem, a prsa široka i zaobljena. Leđa su široka i nešto kraća, a linija leđa pada prema repu. Noge su čvrste, srednje visoke, razvijenih bataka i neoperjanog piska žute do sive boje. Kokoši teže do 3,5 kg, a pijetlovi do 4,5 kg.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području Posavine, oko Ivanić Grada i Dugog Sela, sjevernije od Križevaca, ali se posljednjih godina širi i na druga područja Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 288 (36 pijetla i 252 kokoši)

Kategorizacije ugroženosti: ugrožena (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski savez uzgajivača izvornih pasmina peradi

---

VIII. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE PČELA

VIII.1. Siva pčela

Povijest nastanka: Medoonošna pčela (*Apis mellifera*) izvorno je nastala na području Europe, Afrike i Bliskog istoka. Siva pčela (*Apis mellifera carnica*) se razvila na području južno od Alpa, a kroz povijest pčelarenja na našim je područjima zadržala dominaciju.

Vanjskina i proizvodne odlike: Siva pčela je morfološki prepoznatljiva u usporedbi s drugim europskim pasminama. Boja hitina je tamna, gotovo crna, prvi leđni poluprsten može biti smeđecrvenkast ili taman s točkicama ili pjegama. Dobro je obrasla kratkim dlačicama sive boje po čitavom tijelu. Dužina dlačica kod sive pčele je od 0,25 do 0,35 mm. Posebno značajne odlike su u njenom mirnom ponašanju i u usporedbi s drugim pasminama daleko manjem obrambenom nagonu. Vrlo su uspješne u umjerrenom i hladnom klimatskom području. Prezimljuju u malim zajednicama, te su im za zimu potrebne kudikamo manje zalihe nego u drugih pasmina.

Broj proizvedenih matica u 2022. godini iznosi 48.697. U vrijeme parenja potrebno je zaštiti cijelo područje od unošenja drugih pasmina pčela, povećati brigu zbog ugroženosti novim bolestima i štititi ju od uginuća uslijed djelovanja raznih kemijskih preparata na poljoprivredne površine.

Uzgojno područje: Uzgaja se na cijelom području Republike Hrvatske.

Broj pčelinjih zajednica: 460.827

Broj proizvedenih matica: 48.697

Ovlašteno uzgojno udruženje: **Udruga uzgajivača selekcioniranih matica pčela Hrvatske**

IX. IZVORNE I UGROŽENE PASMINE PASA

IX.1. Dalmatinski pas

Povijest nastanka: Poriјeklo dalmatinskog psa nije u potpunosti poznato, no iz crkvenih zapisa i slika proizlazi da potječe iz istočnog dijela Sredozemlja, povijesne provincije Dalmacije.

Vanjština i proizvodne odlike: Glava je mezocefalna, prizmatičnog oblika, sa visećim uškama. Tijelo je pravokutnog oblika, snažno, mišićavo sa karakterističnom markantnom točkastom obojenosću. Gibanje mora biti elegantno. Razlika u spolovima mora biti izražena. Važne proporcije: dužina tijela : visina grebena iznosi 10 : 9; visina lakta 50 % visina grebena; visina skočnog zgloba je 20-25 % visine grebena; duljina glave oko 40 % visine grebena; duljina lubanje : duljina gubice = 1:1. Mirne je čudi, prijateljski raspoložen, nije plah niti suzdržan, bez ikakve nervoze ili agresivnosti. Po naravi je vrlo živahan, blag, vjeran, samostalan i vrlo lako odgojiv. Izrazito voli vodu i kretanje u prirodi. Ima izražen nagon goniča. Priznavanje prvog pasminskog standarda bilo je 1955. godine od strane Fédération cynologique internationale (FCI).

Uzgajno područje: Uzgaja se na cijelom području Republike Hrvatske.

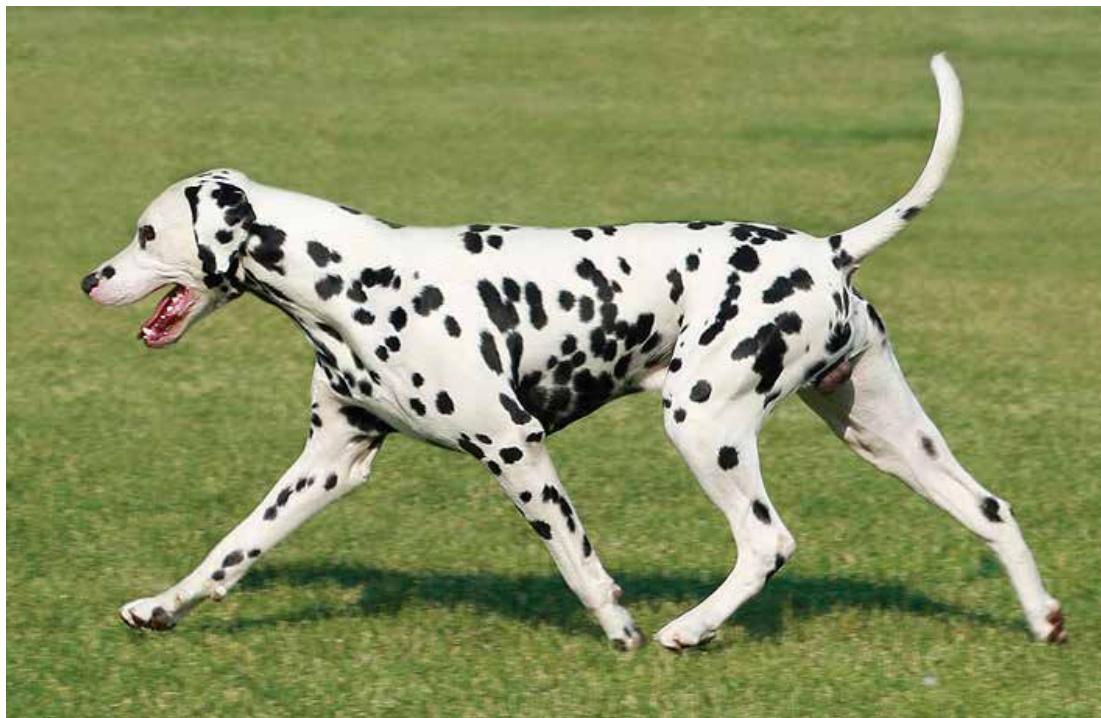

Broj rasplodnih grla: 90 (50 pasa i 40 kuja) u ukupnoj populaciji od 400 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgajno udruženje: Hrvatski kinološki savez

IX.2. Hrvatski ovčar

Povijest nastanka: Pasmina se najvjerojatnije kroz više stoljeća razvila od potomaka „sojeničkog psa“ (*Canis Familiaris Palustris*) na području istočne Slavonije. Sistematski uzgoj hrvatskih ovčara počeo je 1935. godine

Vanjskina i proizvodne odlike: Hrvatski ovčar je pas srednje veličine, špicolikog rustičnog izgleda, glava „lisičjeg“ izraza, s karakterističnom dlakom i obojenošću. Izgled odaje ponosnog, okretnog, čvrstog, zbijenog, ali nipošto grubog psa. Važne proporcije: pravokutno tijelo; dužina tijela nešto duža od visine grebena. Ženke mogu biti nešto duže od mužjaka. Visina lakti: iznosi 50 % visine grebena. Duljina lubanje nešto duža nego duljina gubice. Hrvatski ovčar je živahnog temperamenta, uravnotežene naravi, koji je privržen i odan vlasniku. Ne smije biti ni agresivan niti plah. Mora biti zainteresiran za sve što se događa oko njega. Pasmina ima urođeni smisao za rad s domaćim životinjama. Karakteristične osobine pasmine su bistrina, hrabrost, živahnost, ustrajnost, strpljivost i promišljenost u radu. Vrlo se lako obučava. Hrvatski ovčar je pas kombiniranih svojstava, svestrano uporabiv, koristi se za čuvanje i upravljanje stadima domaćih životinja, kao univerzalni čuvar kuće i imanja, ili kao pas za pratinju. Prvo priznavanje pasminskog standarda bio je 1969. godine od strane Fédération cynologique internationale (FCI).

Uzgojno područje: Uzgaja se na cijelom području Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 130 (70 pasa i 60 kuja) u ukupnoj populaciji od 1.000 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski kinološki savez

IX.3. Tornjak

Povijest nastanka: Gotovo izumrli potomci genetski homogenih, autohtonih arhaičnih tipova ovčarskih pasa bili su temeljna populacija za obnovu pasmine „tornjak“. Istraživanje o njihovoj prisutnosti kroz povijest te sustavno spašavanje od izumiranja započeto je istovremeno u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini oko 1972. godine, dok je kontinuirani čistokrvni uzgoj počeо 1978. godine.

Vanjsčina i proizvodne odlike: Tornjak je velik i snažan pas, dobrih proporcija i okretan. Oblik tijela je gotovo kvadratičan. Kostur nije lagan, međutim nije ni težak ili grub. On je snažan, skladan i uravnovežen kako u stavu, tako i u kretanju. Dlaka mu je duga i gusta. Tijelo je gotovo kvadratično. Duljina tijela ne treba biti veća od njegove visine za više od 8 %. Omjer između duljine lubanje i gubice je 1:1. Stabilnog raspoloženja, ljubazan, odvažan, poslušan, inteligenstan, pun dostojanstva i samopouzdanja. Oštar u čuvanju imovine koja mu je povjerena, ne da se podmititi i nepovjerljiv je prema strancima. Privržen je svojem gospodaru i u njegovoj nazočnosti vrlo miran. Vrlo srdačan prema osobama koje žive u njegovoj neposrednoj blizini. Brzo uči i naučeno dugo zadržava u memoriji, rado izvršava zadatke koje mu povjere. Lako ga je dresirati. Upotrebljava se za čuvanje i zaštitu stoke, pas čuvar imanja. Priznavanje pasminskog standarda bilo je 2017. godine od Fédération cynologique internationale (FCI).

Uzgajno područje: Uzgaja se na cijelom području Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 170 (100 pasa i 70 kuja) u ukupnoj populaciji od 1.200 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgajno udruženje: Hrvatski kinološki savez

IX.4. Istarski kratkodlaki gonič

Povijest nastanka: Najstariji dokazi o porijeklu pasmine postoje u crkvenim zapisima, a iz 1719. godine postoji zapis o uzgoju istarskog goniča u Hrvatskoj prije 14. stoljeća.

Vanjskina i proizvodne odlike: Pas plemenitog izgleda, brakoidne građe, srednje veličine, vitkog elegantnog tijela, bez grubosti, skladnih pokreta, kratke fine dlake, snježno-bijele boje s narančastim oznakama po glavi i tijelu. Razlika u spolovima mora biti izražena. Važne proporcije: pravokutno tijelo; dužina tijela nešto duža od visine mjerene u grebenu; visina lakti: iznosi 50 % visine grebena; duljina lubanje nešto duža nego duljina gubice. Za lov se lako obučava, a zbog svojih odličnih lovnih osobina omiljen je kod lovaca. Izuzetno je pogodan za lov na oštrom kamenitom (krškom) terenu, ali i na svim drugim lovnim terenima. Glas je jak i zvonak. Dobroćudan, blag, poslušan, nije plašljiv niti agresivan, temperament živahan. Vrlo je privržen svom gospodaru. Rezerviran prema nepoznatim osobama. Ustrajan gonič, osobito za lov zeca, lisice, divlje svinje, a može se koristiti i kao krvoslijednik. Priznavanje prvog pasminskog standarda bilo je 1955. godine od strane Fédération cynologique internationale (FCI).

Uzgojno područje: Uzgaja se na cijelom području Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 2.300 (1.400 pasa i 900 kuja) u ukupnoj populaciji od 4.600 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: ugrožena (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski kinološki savez

IX.5. Istarski oštrolaki gonič

Povijest nastanka: Pasmina potječe od „istočnojadranskog bijelog goniča s oznakama“.

Vanjskina i proizvodne odlike: Pas rustičnog izgleda, snažne brakoidne građe, srednje veličine, karakteristične duže oštare dlake, snježno-bijele boje s narančastim oznakama po glavi i tijelu. Zbog oštare dlake pasmina djeluje robusnije. Razlika u spolovima mora biti izražena. Važne proporcije: pravokutno tijelo; dužina tijela nešto duža od visine mjerene u grebenu; visina lakta: iznosi 50 % visine grebena; duljina lubanje nešto duža nego duljina gubice. Lako se obučava za lov. Njegova konstitucija omogućuje da se koristi u lovnu po svim vremenskim prilikama, a prilagođen je za lov po oštrom kamenitom kao i planinskom terenu. Glas srednje visine, često dubljih tonova. Miran, staloženog temperamenta, izraz ozbiljan. Vrlo privržen svom gospodaru. Ustrajan gonič posebno za lov zeca, lisice, divlje svinje, a može se koristiti i kao krvišljednik. Priznavanje prvog pasminskog standarda bilo je 1955. godine od strane Fédération cynologique internationale (FCI).

Uzgojno područje: Uzgaja se na području cijele Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 400 (220 pasa i 180 kuja) u ukupnoj populaciji od 800 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: ugrožena (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski kinološki savez

IX.6. Posavski gonič

Povijest nastanka: Posavski gonič je stara pasmina koja potječe od oblika „ilirskog goniča crvene boje s oznakama“. Postoje crkveni zapisi i ilustracije iz 15. stoljeća.

Vanjsština i proizvodne odlike: Snažne brakoidne građe, srednje veličine, skladnih pokreta. Karakteristična je crvenakastožuta boja u svim njenim tonalitetima po tijelu, te bijelim oznakama na glavi, vratu, prsimu, grudištu, trbuhu, donjim dijelovima nogu i vrhu repa. Razlika u spolovima mora biti izražena. Važne proporcije: pravokutno tijelo; dužina tijela nešto duža od visine grebena; visina lakta iznosi 50 % visine psa mjerene u grebenu; duljina lubanje nešto duža nego duljina gubice. Pasmina se lako obučava. Univerzalan gonič jasnog i zvonkog glasa za lov na svim lovačkim terenima. Dobroćudan, nije plašljiv ni agresivan, temperament umjereno živahan. Vrlo je privržen svom gospodaru. Istrajani gonič osobito za lov zeca, lisice, divlje svinje, a može se koristiti i kao krvoslijednik. Priznavanje prvog pasminskog standarda bilo je 1955. godine od strane Fédération cynologique internationale (FCI).

Uzgojno područje: Uzgaja se na području cijele Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 2.150 (1.250 pasa i 900 kuja) u ukupnoj populaciji od 4.100 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: ugrožena (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski kinološki savez

IX.7. Mali međimurski pas

Povijest nastanka: Prepostavlja se da se mali međimurski pas uzgaja u sjeverozapadnoj Hrvatskoj već preko 100 godina u ulozi psa čuvara u seoskim dvorištima.

Vanjskina i proizvodne odlike: Međi je mali, vrlo skladno građen pas, pravokutnog oblika sa kratkim nogama. Duljina njegova tijela može biti za trećinu veća u odnosu na visinu u grebenu. Srednje je građe tijela, ne preteškog kostura, živahan, pokretan, inteligentan i vrlo poslušan pas. Prema morfološkoj sistematici pripada lupoidnom tipu psa klinaste glave s trokutastim stopećim uškama. Dlaka je kratka, prilično tvrda i ravna, nešto je dulja na gornjem dijelu vrata (griva) i na donjoj unutarnjoj strani repa (resice). Rep dopire do skočnog zglobova. U „veselom“ raspoloženju nošen je u blagom luku iznad leđa. Uzgajaju se najčešće dvobojni s raznim oblicima šara i prošaranosti dlake, te trobojni. Pogodan je za uzgoj i u urbanim sredinama zbog svoje veličine i karaktera. Priznavanje prvog pasminskog standarda bilo je 2010. godine.

Uzgojno područje: Uzgaja se na području cijele Republike Hrvatske.

Broj rasplodnih grla: 170 (100 pasa i 70 kuja) u ukupnoj populaciji od 690 pasa (izvor: Hrvatski kinološki savez)

Kategorizacije ugroženosti: kritična (FAO, 2013)

Ovlašteno uzgojno udruženje: Hrvatski kinološki savez

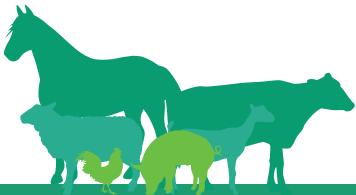
LITERATURA

1. Ministarstvo poljoprivrede (2018). Zakon o uzgoju domaćih životinja („Narodne novine“, br. 115/18 i 52/21)
2. Ministarstvo poljoprivrede (2021). Nacionalni program očuvanja izvornih i ugroženih pasmina u Republici Hrvatskoj 2021. – 2025.
3. Ministarstvo poljoprivrede, Jedinstveni registar domaćih životinja Republike Hrvatske
4. Ministarstvo poljoprivrede: Odluka o popisu izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja („Narodne novine“, br. 43/21 i 38/23).

POPIS IZVORA FOTOGRAFIJA

- str. 4, slavonsko srijemski podolac (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 6, istarska koza (Agencija za ruralni razvoj Istre)
- str. 8, hrvatski hladnokrvnjak (Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka, Bruno Kosar)
- str. 10, istarsko govedo (Agencija za ruralni razvoj Istre)
- str. 22, hrvatski posavac (Središnji savez uzgajivača konja hrvatski posavac)
- str. 23, slavonsko srijemski podolac (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 24, istarsko govedo (Agencija za ruralni razvoj Istre)
- str. 25, buša (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 26, lipicanac (Državna ergela Đakovo i Lipik, Silvija Butković)
- str. 27, hrvatski posavac (Središnji savez uzgajivača konja hrvatski posavac)
- str. 28, hrvatski hladnokrvnjak (Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka, Bruno Kosar)
- str. 29, međimurski konj (Marijan Belčić)
- str. 30, istarski magarac (Agencija za ruralni razvoj Istre)
- str. 31, primorsko-dinarski magarac (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 32, sjeverno-jadranski magarac (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 33, cigaja (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 34, creska ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 35, dalmatinska pramenka (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 36, dubrovačka ovca - ruda (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 37, istarska ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 38, krčka ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 39, lička pramenka (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 40, paška ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 41, rapska ovca (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 42, hrvatska šarena koza (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 43, hrvatska bijela koza (Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza)
- str. 44, istarska koza (Agencija za ruralni razvoj Istre)
- str. 45, crna slavonska svinja (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 46, turopoljska svinja (Ministarstvo poljoprivrede)

- str. 47, banijska šara svinja (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 48, zagorski puran (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 49, kokoš hrvatica (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 50, posavska kukmasta kokoš (Zlatko Janječić)
- str. 51, siva pčela (Ministarstvo poljoprivrede)
- str. 52, dalmatinski pas (Hrvatski kinološki savez)
- str. 53, hrvatski ovčar (Hrvatski kinološki savez)
- str. 54, tornjak (Hrvatski kinološki savez)
- str. 55, istarski kratkodlaki gonič (Hrvatski kinološki savez)
- str. 56, istarski oštrodlaki gonič (Hrvatski kinološki savez)
- str. 57, posavski gonič (Hrvatski kinološki savez)
- str. 58, mali međimurski pas (Hrvatski kinološki savez)

MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE
Ulica grada Vukovara 78, 10000 Zagreb
<https://poljoprivreda.gov.hr>
<https://bag.mps.hr>

ISSN 1849-7276

A standard linear barcode used for publication identification.

9 771849 727007